

R. 625x

Les construccions causatives en català

F. Xavier Villalba Nicolás

Tesi de llicenciatura dirigida per la Dra. Joana Rosselló i Ximenes

Universitat de Barcelona, febrer del 1993

625

7-A-14x

BIBLIOTECA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

0701188353

<i>Advertiments</i>	1
<i>Agraïments</i>	2
<i>Glosses</i>	3
<i>Introducció</i>	4
1. LA NATURALESA DEL CAUSAT	6
1.1. <i>El causat i la Teoria de la X'</i>	6
1.1.1. <i>El causat i el Principi A de la Teoria del Lligam</i>	7
1.1.2. <i>El causat i el Principi B de la Teoria del Lligam</i>	11
1.1.3. <i>El causat i el Principi C de la Teoria del Lligam</i>	12
1.1.4. <i>El causat i la recció</i>	14
1.2. <i>El causat i altres mòduls de la GU</i>	16
1.2.1. <i>El causat i la Teoria del Control</i>	16
1.2.2. <i>El causat i la Teoria de la Predicació</i>	17
1.2.3. <i>El causat i la Teoria Temàtica</i>	19
1.3. <i>Conclusions</i>	19
2. LA NATURALESA DEL VERB CAUSATIU	20
2.1. <i>La incorporació</i>	20
2.1.1. <i>Evidència empírica</i>	20
2.1.2. <i>Justificació teòrica</i>	24
2.1.3. <i>Conseqüències</i>	26
2.2. <i>Conclusions</i>	27
3. LA NATURALESA DEL COMPLEMENT CAUSATIU	28
3.1. <i>El verb causatiu selecciona una projecció verbal</i>	28
3.1.1. <i>La falta de flexió en el verb inserit</i>	28
3.1.2. <i>La negació</i>	29
3.1.3. <i>Els adverbis temporals</i>	31
3.1.4. <i>Els auxiliars aspectuals</i>	32
3.1.5. <i>Els modificadors verbals no-temporals</i>	32
3.2. <i>El verb causatiu selecciona un $V^{\text{màx}}$</i>	32
3.3. <i>Conclusions</i>	34
4. LES CONSTRUCCIONS CAUSATIVES, EL CAS I L'ECONOMIA	34
4.1. <i>L'assignació de cas</i>	34
4.1.1. <i>El verb complex com a assignador de cas</i>	35
4.1.2. <i>El cas acusatiu s'assigna sota adjacència en les CC</i>	35
4.1.3. <i>El cas datiu assignat al causat no és un cas inherent</i>	37
4.1.4. <i>El cas datiu assignat al causat és un 'cas d'última opció'</i>	39
4.2. <i>L'economia</i>	40
4.3. <i>Conclusions</i>	41

5. APÈNDIX	42
5.1. <i>La pujada de clític.</i>	42
5.2. <i>L'ordre de mots en les CC</i>	44
5.3. <i>L'excorporació</i>	46
5.4. <i>La condició d'adjacència i l'italià</i>	48
6. CONCLUSIONS	49
<i>Referències</i>	51

Advertiments

L'autor vol fer constar per evitar malentesos que les dades que aquí es presenten, tot i ser reals no deixen de estar idealitzades. Aquestes dades seran d'una banda el punt de partida de la investigació lingüística i de l'altra el suport a la argumentació teòrica. No creu l'autor que, a les acaballes del segle XX, sigui necessari de justificar aquesta decisió.

Potser el lector trobarà a faltar en aquest treball aspectes importants de les construccions causatives. No s'entra, per exemple, en la construcció '*faire-par*' ni en els aspectes relacionats amb l'estructura argumental i lèxica. La limitació òbvia que ha de tenir un treball d'aquesta mena justifica les mancances. No obstant això, el lector interessat en aquests aspectes es pot adreçar a obres com ara Alsina (1992), Guasti (1992) o Rosen (1989).

El present treball es desenvolupa en el model del Règim i el Lligam (RL) formulat a Chomsky (1981). També s'hi han adoptat moltes de les idees desenvolupades en treballs posteriors, principalment Chomsky (1986,1992) i Rizzi (1990). No s'ha fet una introducció al model perquè, a diferència de fa deu anys, el lector ja té a l'abast material prou adequat per a aquesta tasca. L'autor té confiança que ni la tria de model ni la falta d'una introducció dissuadiran cap lector d'endinsar-se en aquest treball.

Agraïments

Encara que aquest és un petit treball, els deutes són -no em reca dir-ho- enormes.

El meu primer agraïment ha d'anar dirigit a la meva directora, la Dra. Joana Rosselló. Pot semblar un lloc comú dir que sense ella aquest treball no hauria estat possible, però en aquest cas es tracta d'una veritat palmària: si no m'hagués deixat el magnífic Baker (1988) perquè em posés al dia, potser a hores d'ara aquest treball no existiria. Si, a tot això, hi afegim els encertats comentaris i consells que l'han millorat, ningú no s'estranyarà que digui que aquest treball és en gran mesura obra seva.

Tinc un deute immens amb la Maria Teresa Guasti. Tot i que estava molt enfeïnada donant els últims tocs a la seva tesi, va ser prou amable i pacient per contestar les meves cartes, per enviar-me els seus treballs i per fer comentaris i suggerències sempre intel·ligents a diversos 'papers'. Grazie.

No és menor el deute que tinc amb la Gemma Rigau. Les seves obligacions com a cap de departament no li han impedit de llegir una versió prèvia d'aquest treball i de fer-ne comentaris, que he mirat de incorporar al text.

Gràcies també a la Carme Picallo per omplir-me de dubtes amb les seves preguntes sempre incisives i per mirar-me de convèncer a la vegada que estava fent una bona feina.

La descripció i interpretació de les dades de l'italià ha estat possible gràcies al Franco Benucci, la Teresa Guasti, la Manuela Pinto i la Valeria Salcioli. Aprofito per demanar-los disculpes per haver-los fet ballar el cap amb les dades.

Haig de donar les gràcies pels seus comentaris i suport tant material com moral a F. Benucci, A. Branchadell, L. Escobar, A. Fontich, M.R. Lloret, L. López, M. Pinto i J. Uriagereka.

Finalment, vull agrair els comentaris i l'atenció de les audiències del 'Seminari de Lingüística Teòrica: Sintaxi' de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la primera conferència de la CONSOLE, celebrada a la Rijksuniversiteit te Utrecht, on vaig presentar versions prèvies d'aquest treball.

Glosses

No consigno la llista de les abreviatures per dues raons: perquè o bé són tan conegudes de tothom que fer-ho semblaria un insult a la intel·ligència del lector o bé perquè n'indico el significat la primera vegada que apareixen en el text. El lector també pot consultar en cas de dubte el *Diccionari de Gramàtica Generativa i Transformacional* de J. M. Ballesta.

(c.p.) = (comunicació personal)

1, 2, 3 = primera, segona, tercera persona

ABS = absolutiu

ASP = morfema verbal aspectual

CAUS = morfema verbal causatiu

DCL = declaratiu

DEF = definit

ERG = ergatiu

FEM = femení

FUT = futur

MASC = masculí

NEG = negació

PAS = passat

PASS = morfema verbal passiu

PL = plural

PRES = present

SG = singular

SUBJ = subjuntiu

Introducció

No hi ha dubte que les construccions causatives ocupen un lloc de privilegi entre els interessos dels lingüistes durant aquest últim quart de segle. N'hi ha prou amb una ullada ràpida a la bibliografia sobre el tema per adonar-se que ens trobem davant d'un tema clàssic de la lingüística teòrica. Des dels peoners, com ara Bordelais (1974) o Kayne (1977), fins als últims treballs, com per exemple Guasti (1992), trobem treballs cabdals com ara Burzio (1986), Baker (1988) o Zubizarreta (1985). I això si comptem únicament els treballs desenvolupats en l'àmbit de la Gramàtica Generativa, ja que les construccions causatives han centrat l'interès de lingüistes que treballen en l'àmbit de la Gramàtica Relacional o de la Gramàtica Lèxico-Funcional -vegeu per exemple Alsina (1991,1992). Quina pot ser la raó d'aquest interès generalitzat?

Hi ha dos factors clau per entendre la posició de privilegi que ocupen les construccions causatives entre els interessos de la lingüística teòrica. En primer lloc, el seu caràcter (suposadament) universal. Les construccions causatives es troben en totes les llengües del món, la qual cosa permet de fer-ne un estudi comparatiu. Això lliga evidentment amb l'interès creixent pels estudi de lingüística comparativa, sobretot a partir de la formulació del model dels Principis i Paràmetres de la Gramàtica Generativa. En segon lloc, les construccions causatives tenen un altíssim interès teòric intrínsec, no endebades apleguen un conjunt de fenòmens gramaticals que afecten els principals mòduls de la Gramàtica Universal, com ara l'assignació de cas, la creació de mots complexos en la sintaxi, l'ordre dels mots o la cliticització. La conjunció de tots dos factors ha convertit les construccions causatives en el fenomen gramatical probablement més estudiat de la sintaxi de l'últim quart de segle.

Un cop dit tot això, quin sentit pot tenir dedicar un treball a aquest tema? En altres termes, què hi trobarà el lector que no s'hagi dit ja? D'una banda, l'autor no creu que el present sigui el treball definitiu sobre les construccions causatives, ni tan sols que aportí una solució definitiva a cap dels problemes que plantegen. De l'altra, considera que ha donat una hipòtesi plausible al comportament de les construccions causatives en català i en d'altres llengües diferents tant des d'un punt de vista genètic com des d'un punt de vista tipològic. Els punts claus de la hipòtesi proposada són bàsicament quatre. En primer lloc, es proposa que el causat és el subjecte sintagmàtic del verb causativitzat; s'hi dedica el capítol 1. En segon lloc, es proposa que el verb causatiu selecciona un V^{max} com a complement; serà al capítol 2. En tercer lloc, es proposa que el verb causativitzat s'incorpora al verb causatiu per formar un verb complex; es farà al capítol 3. I per últim, es proposa que el cas datiu que rep el causat en les construccions causatives transitives és un 'cas d'última opció'; s'hi dedica el capítol 4.

L'autor ha mirat de justificar tots aquests punts tant des d'un punt de vista empíric com teòric per tal de construir una hipòtesi explicativa i coherent. El lector haurà de jutjar l'èxit o el fracàs d'aquest intent.

1. LA NATURALESA DEL CAUSAT

L'objectiu d'aquest capítol és el de donar un seguit d'arguments que demostrin o almenys que indiquin de forma clara que el causat és el subjecte del verb causativitzat. Dir això no és ni nou ni extremadament agosarat, perquè és una assumpció que subjau a tots els treballs sobre les Construccions Causatives (CC a partir d'ara) en l'àmbit de la teoria del Règim i el Lligam (RL). No obstant això, afirmar que el causat és un subjecte és lluny de ser una mera afirmació innocent. La GGT en general i la teoria RL en concret té com a fonament la visió no funcionalista de les relacions entre els elements de la frase. Això vol dir que la funció gramatical 'subjecte' -i cap de les altres funcions gramaticals- no té un estatut de primitiu en la teoria, sinó que pot ser derivada d'aspectes purament estructurals. Baker (1988) posa el dit a la plaga quan ens avisa que no tenim cap dret a fer servir nocions com 'subjecte' o 'objecte' en un sentit ampli. Hauríem de ser més estrictes i parlar de 'subjecte respecte a la teoria tal', 'objecte respecte a la teoria tal', etc. Un exemple:

- (1) John believes Mary to be a genius.
'El Joan creu que la Maria és un geni.'

Dir que el SN *Mary* és un subjecte és dir només una part de la veritat, perquè si bé és cert que el podem considerar un subjecte *respecte* a la Teoria Temàtica -rep un paper temàtic típicament extern- o la Teoria del Lligam -pot lligar una anàfora en posició d'objecte-, no deixa de ser també veritat que es comporta com un objecte respecte a la Teoria del Cas -rep cas acusatiu i pot ser mogut a la posició de *John* si el verb matriu es passivitza. En resum, hem de ser precisos a l'hora d'atorgar l'estatut de 'subjecte' a un element: això és el que miraré de fer en els següents apartats.

1.1. El causat i la Teoria de la X'

La meua intenció en aquest apartat és la de bastir un seguit de proves que ens indiquin de forma inequívoca que el causat és un subjecte respecte a la Teoria de la X', i.e., que és l'argument que c-comanda de manera asimètrica la resta d'arguments del verb causativitzat. Per demostrar-ho faré servir proves on intervinguin exclusivament factors estructurals: c-comandament, lligam i recció. No obstant això, crec que es pot anar més enllà i afirmar que el causat és també un subjecte respecte a d'altres mòduls de la GU, com ara el control, la predicació o la Teoria Temàtica. Ho faré, però, a l'apartat següent.

1.1.1. El causat i el Principi A del la Teoria del Lligam

Considerem les següents frases:

- (2) a. La Maria creu que el Joan_i confia en si mateix_i.
 b. *La Maria_j creu que el Joan confia en si mateixa_j.
- (3) a. La Maria creu que el Joan_i s'_iafaita.
 b. *La Maria_j creu que el Joan s'_jafaita.

Aquest exemple exemplifiquen clarament el comportament de les anàfores, tant lèxiques com clíiques, respecte a la Teoria del Lligam (vegeu Chomsky (1986)). Als exemples d'a. l'anàfora queda lligada per 'el Joan' en la seva categoria rectora, això és, en el Complex Funcional Complet (CFC) mínim (en aquest cas concret l'oració subordinada) que conté l'anàfora, un regidor (el verb) i una indexació compatible amb la Teoria del Lligam (la coindexació entre l'anàfora i 'el Joan').¹ Les oracions són doncs gramaticals. No passa el mateix als exemples de b. En aquests exemples el lligador de l'anàfora és fora de la categoria rectora adés definida (l'oració subordinada).

Aquesta breu explicació ve a tomb perquè el comportament de les anàfores respecte al lligam que acabem d'exemplificar es repeteix fil per randa en les CC. Considerem els següents exemples i compareu-los amb els de (2)-(3):

- (4) a. La Maria farà confiar en si mateix_i al Joan_i.
 b. *La Maria_j farà confiar en si mateixa_j al Joan.
- (5) a. La Maria farà afaitar-se_i el Joan_i.
 b. *La Maria_j farà afaitar-se_j el Joan.

Deixant de banda l'estructura de constituents que proposem per a les CC, les frases de (4)-(5) ens indiquen que el causat és un lligador més pròxim per a l'anàfora en posició de complement del verb inserit. Sembla clar, una vegada vistos els exemples de (2)-(3), que aquest contrast s'ha d'explicar en termes del principi A de la teoria del Lligam: únicament als exemples d'a. queda l'anàfora lligada en la seva categoria rectora. Per ser més precisos, el mínim Complex Funcional Complet (CFC) que conté l'anàfora, un rector i una indexació compatible amb la teoria del Lligam inclou el causat, però exclou el subjecte de l'oració

¹ Per CFC s'ha d'entendre un domini en el qual "all grammatical functions compatible with its head are realized in it (Chomsky (1986:169))". Una indexació compatible amb la Teoria del Lligam és aquella que satisfà els Principis de la Teoria del Lligam.

matriu. Sense entrar en detalls d'estructura de constituents, es podria suggerir que el verb inserit regeix l'anàfora i que el causat li dóna una indexació compatible amb la teoria del Lligam.

Si adoptem la visió de les anàfores suggerida per Chomsky (1992), la hipòtesi que el causat c-comanda els arguments interns del verb també dóna una explicació satisfactòria al contrast. Chomsky (1992) proposa que les anàfores han de moure's fins a la posició del seu antecedent a la Forma Lògica. D'aquesta manera els efectes de localitat que s'han derivat tradicionalment del Principi A del lligam, es derivaran ara de les condicions imposades a les traces, això és, del Principi de les Categories Buides (PCB). Pel que fa als exemples que acabem de veure, el moviment de l'anàfora fins al seu antecedent és perfecte si l'antecedent és el causat, però viola la minimalitat relativitzada si l'antecedent és el subjecte: si l'anàfora es mou fins a la posició del subjecte, la traça deixada enrere no quedarà regida, perquè el causat funciona com un antecedent més pròxim, que impedeix la recció de la traça per l'element mogut.²

El mateix succeeix en altres llengües romàniques. Considereu els següents exemples del castellà:

- (6) a. María hizo confiar en si mismo_i a Juan_i.
 b. *María_j hizo confiar en si misma_j a Juan.
- (7) a. María hizo afeitarse_i a Juan_i.
 b. *María_j hizo afeitarse_j a Juan.

L'italià també permet que el causat lligui una anàfora en posició d'objecte, però amb una diferència: no imposa una condició de localitat. Així doncs, com indica M.T. Guasti (comunicació personal), el contrast que hem vist a (4)-(5) no es dóna en italià:³

- (8) a. Maria ha fatto accusare se stesso_i a Gianni_i.
 'La Maria ha fet acusar-se (a si mateix) a Gianni.'

² Segons va suggerir Chomsky (conferència a la UAB, 28 de novembre del 1992), els efectes de la minimalitat relativitzada es poden derivar dels principis d'economia, en concret del menor cost dels moviments curts. Així doncs, en una estructura com la de (i), el moviment de *z* fins a *x* és més costós que no pas el moviment de *z* fins a *y*:

(i) ...*x*...*y*...*z*...

³ Burzio (1986: cap. 4 nota 8) considera les oracions com la de (b) "essentially grammatical, though slightly less than perfect" i els assigna un '(?)'.

b. Maria_j ha fatto accusare se stessa_j a Gianni.

'*La Maria ha fet acusar-se (a si mateixa) a Gianni.'

Sembla, doncs, que el reflexiu *se stesso/stessa*, no imposa cap restricció de proximitat al seu antecedent. No obstant això, el fet que ens interessa és que el causat és capaç de lligar una anàfora a l'interior del SV inserit, això és, que el causat c-comanda els arguments interns del verb inserit.⁴

El comportament del reflexiu italià *se stesso* troba un paral·lel molt interessant en el reflexiu japonès *zibun*. *Zibun* només pot tenir com a antecedent un subjecte (els exemples provenen de Grimshaw (1990)):

- (9) Taroo-wa Hanako-o zibun-no kuruma kara ori-i-ta.
Taro-TOP Hanako-ACC seu-GEN cotxe de baixar-PAST
'Taro_j va baixar Hanako_i del seu_{j/i} cotxe.'

No obstant això, no hi ha cap problema perquè el pugui lligar un causat (noteu que, de manera similar a *se stesso*, *zibun* no imposa cap restricció de proximitat al seu antecedent):

- (10) Taroo-wa Hanako-o zibun-no kuruma kara ori-sase-ta.
Taro-TOP Hanako-ACC seu-GEN cotxe de baixar-CAUS-PAST
'Taro_j va fer baixar Hanako_i del seu_j cotxe.'

Knecht (1986) fa notar respecte al turc que el causat és l'únic SN no-subjecte capaç de lligar el reflexiu *kendi*:

---

⁴ Les dades no són del tot clares. F. Benucci (c.p.) m'indica que tan sols (8b) és bona en el seu dialecte (Veneto). No obstant això, quan el causat apareix realitzat com un clític totes dues possibilitats són correctes:

- (i) Gianni_i le_j ha fatto accusare se stesso_j/se stessa_j.
Gianni DAT+FEM ha fet acusar si mateix/si mateixa
'Gianni li ha fet acusar-se a si mateix/si mateixa.'

Es podria argumentar que en aquest dialecte el causat es realitza com un SP, la qual cosa li impediria de ser un lligador, tot i la seva posició més alta en l'arbre. Com també m'ha indicat F. Benucci, el causat, quan apareix realitzat com un clític, pot tenir la mateixa forma que el clític que apareix realitzant alguns SPs. Una altra possibilitat seria assumir que el lligam ha de satisfer en aquest dialecte la precedència lineal (vegeu més avall el subapartat 1.1.3.). En qualsevol cas, no estic en condicions de donar compte de la variació que presenten les CC en italià.

- (11) Halil ban-a kendi-m-i yika-t-ti.
 Halil jo-DAT mateix1SUBJ:POSS-ACC rentar-CAUS-PAS
 'Halil em va fer rentar.'

Finalment, l'anglès ens confirma un cop més el paradigma:

- (12) a. Mary makes John rely on himself.
 'La Maria fa confiar en si mateix al Joan.'
 b. *Mary makes John rely on herself.
 '*La Maria fa confiar en si mateixa al Joan.'

Acabem de veure com el comportament de les anàfores tant lèxiques com clíiques en les CC ens indiquen prou clarament que el causat ocupa una posició en l'estructura de constituents des d'on pot c-comandar els arguments interns del verb inserit. Als fenòmens de legitimació d'anàfores es poden afegir d'altres construccions: els possessius inalienables i les expressions idiomàtiques que contenen un possessiu. Kayne (1977) ja va fer veure que aquestes construccions tenen un comportament anafòric:

- (13) a. La Maria creu que el Joan_i ha ficat els_i nassos a l'assumpte.
 b. *La Maria_j creu que el Joan ha ficat els_j nassos a l'assumpte.
 (14) a. La Maria creu que el Joan_i ha de dir sempre la seva_i.
 b. *La Maria_j creu que el Joan ha de dir sempre la seva_j.

Si l'anàlisi que hem suggerit per al causat és correcta -això és, que el causat c-comanda la resta d'arguments del verb inserit-, aleshores podem fer una predicció: el causat podrà legitimar un possessiu inalienable o una expressió idiomàtica amb un possessiu en posició d'objecte, però no pas el subjecte de l'oració principal. La predicció es compleix de forma exacta:

- (15) a. La Maria ha fet ficar els_i nassos a l'assumpte al Joan_i.
 b. *La Maria_j ha fet ficar els_j nassos a l'assumpte al Joan.
 (16) a. La Maria ha fet dir la seva_i al Joan_i.
 b. *La Maria_j ha fet dir la seva_j al Joan.

Un cop més la predicció es compleix també en d'altres llengües. Considereu els següents exemples del castellà, l'italià -Burzio (1986: exs. (78a) i (77a))- i el francès -Zubizarreta (1985: ex. (66d)):

- (17) a. María hizo meter las_i narices en el asunto a Juan_i.
 a. María hizo ir a lo suyo_i a Juan_i.
- (18) a. Maria ha fatto alzare la_i mano a Giovanni_i.
 'La Maria ha fet aixecar la mà al Joan.'
 b. Cercherò di fare fare il suo_i mestiere a Giovanni_i.
 'Miraré de fer fer la seva feina al Joan.'
- (19) Pierre fera lever la_i main à Jean_i.
 'El Pere farà aixecar la mà al Joan.'

El mateix passa en japonès (Gunji (1987: ex. (1b))):

- (20) Naomi-wa Ken-ni hige-wo sor-ase-ta.
 Naomi-TOP Ken-DAT bigoti-ACC afaitar-CAUS-PAS
 'Naomi va fer afaitar el bigoti a Ken.'

En resum, les dades sobre el lligam d'anàfores i expressions anafòriques -possessius inalienables i expressions idiomàtiques amb un possessiu- en llengües molt diverses ens indiquen que el causat c-comanda els arguments interns del verb inserit -altrament no podria lligar una anàfora en posició d'objecte-, la qual cosa és lluny de ser sorprenent si el causat és un subjecte respecte a la Teoria de la X'.

1.1.2. El causat i el Principi B de la Teoria del Lligam

El comportament del causat respecte al lligam de pronominals també es correspon amb el que esperaríem d'un subjecte sintagmàtic: hi ha una complementarietat prou clara amb els exemples de (4)-(5).⁵

- (21) a. *La Maria farà confiar en ell_i al Joan_i.
 b. La Maria_j farà confiar en ella_j al Joan.

⁵ Per alguna raó que se m'escapa el contrast o no es dona o no és tant clar quan el pronom és un clític:

- (i) a. *La Maria fa afaitar-lo_i al Joan_i.
 b. ??/*La Maria_j fa afaitar-la_j al Joan.

- (22) a. *La Maria_i li_i farà parlar d'ell_i.
 b. La Maria_j li_j farà parlar d'ella_j.

El mateix passa en castellà i en japonès (Miyagawa 1986: ex.(56)):

- (23) a. *María le hizo confiar en él_i a Juan_i.
 b. María_j le hizo confiar en ella_j a Juan.
- (24) a. *María le_i hizo hablar de él_i.
 b. María_j le hizo hablar de ella_j.
- (25) Taroo_i-ga Hanako-ni kare_i-o hihans-(s)ase-ta.
 Taro-NOM Hanako-DAT ell-ACC criticar-CAUS-PAS
 'Taro va fer que Hanako el criticqués.'

1.1.3. El causat i el Principi C de la Teoria del Lligam

Fins ara hem vist prou clarament que el causat c-comanda els arguments interns del verb inserit. No obstant això no hem demostrat que el c-comandament sigui asimètric, com correspon a un subjecte sintagmàtic. Hi ha però una manera de sortir de dubtes: els fenòmens de crossòver feble. Considereu les següents frases:

- (26) a. Els alumnes que havien de visitar [el museu]_i l_i'han visitat de pressa.
 b. *Els alumnes que havien de visitar [cada museu]_i l_i'han visitat de pressa.
 c. *Els alumnes que no volien visitar [cap museu]_i l_i'han visitat de pressa.

Els sintagmes nominals encapçalats per *cada* i *cap* necessiten, pel seu caràcter no referencial, lligar un pronom per poder-ne compartir l'índex. Els sintagmes nominals referencials, en canvi, poden correferir lliurement amb un pronom que no c-comanden -com és el cas de (26)a. Si això ho apliquem a la nostra hipòtesi, ens forneix una prova per decidir si el causat realment c-comanda la resta d'arguments de forma asimètrica. La predicció és la següent: si tenim un pronom en la posició del causat i un SN no referencial del tipus encapçalat per *cada/cap* en la posició d'objecte, aleshores la coindexació serà impossible; en la situació inversa, en canvi, la coindexació serà perfectament lícita. La predicció es compleix de forma exacta:

- (27) a. *Vaig fer castigar [cada alumne]_i al seu_i professor.

L'italià torna a presentar un comportament poc clar. D'una banda, Franco Benucci (c.p.), Teresa Guasti (c.p.) i Manuela Pinto (c.p.) m'indiquen que els contrastos citats adés no es donen en el seu dialecte (Veneto):

- (33) a. *Gianni ha fatto ingannare [ogni padre]_i a sua_i figlia.
 b. *Gianni ha fatto ingannare sua_i figlia a [ogni padre]_i.

La generalització que es podria desprendre d'aquestes dades és que en aquest dialecte el lligam presenta algun requeriment de precedència a més del de c-comandament (vegeu la nota 4).

De l'altra banda, V. Salcioli (c.p.) em confirma que les dades del seu dialecte (Toscana) són idèntiques a les del català:

- (34) a. *Gianni ha fatto ingannare [ogni padre]_i a sua_i figlia.
 b. [?]Gianni ha fatto ingannare sua_i figlia a [ogni padre]_i.

Deixo l'explicació d'aquest comportament especial (dels dialectes) de l'italià en suspens, perquè no afecta la nostra discussió.

1.1.4. *El causat i la recció*

És un fet prou conegut de les CC en català que el clíctic que va relacionat amb la posició del causat experimenta obligatòriament pujada de clíctic, mentre que els clíctics relacionats amb un argument intern hi estan sotmesos de forma opcional. Heus ací els exemples pertinents:⁷

- (35) a. El Joan li va fer menjar patates.
 b. *El Joan va fer menjar-li patates.
 (36) a. [?]El Joan va fer menjar-ne a la Maria.
 b. El Joan en va fer menjar a la Maria.

El que trobem és una clara asimetria causat-objecte, que, si la hipòtesi formulada al començament és vàlida, es podria reduir a una asimetria subjecte-objecte. Què en treiem, d'aquesta reducció? La resposta és prou clara: una solució a aquest contrast basada en el PCB.

⁷ L'interrogant vol expressar la tendència del català -i sembla que la de totes les llengües romàniques- de fer pujar tots els clíctics, independentment del seu origen. Vegeu més endavant la nota 30 per a una possible explicació.

Si, com hem suggerit, (i confio que demostrat) el causat c-comanda asimètricament els arguments interns del verb inserit, aleshores és lògic de pensar que ocupa una posició prou elevada en l'arbre perquè no quedi regit de manera pròpia pel verb inserit. Així doncs, si suposem, seguint Torrego (1988) i Uriagereka (1989, 1992, en revisió), que la cliticització no és altra cosa que un cas d'incorporació de Det(erminant), sembla raonable de considerar que la incorporació del Det en posició de causat al verb inserit deixaria una traça no regida pròpiament. En altres termes, el que tenim a (35b) és un cas de moviment descendent, que violaria el PCB, perquè ni el verb inserit ni el Det serien capaços de legitimar la traça deixada enrere: d'una banda, el verb no regeix (pròpiament) la posició del causat, perquè aquest, si hem de fer cas als fenòmens de lligam, no es troba sota V', de l'altra, la incorporació del Det en posició de causat al verb inserit crea una cadena en la qual la traça no queda c-comandada per l'element mogut i, per tant, tampoc queda regida per antecedent. Vegeu també l'apartat 5.1. i Villalba (en curs d'elaboració).

El castellà es comporta de la mateixa manera que el català:

- (37) a. Juan le hizo comer las patatas.
 b. *Juan hizo comerle las patatas.
- (38) a. ?Juan le hizo comerlas.
 b. Juan se las hizo comer.

L'italià presenta una tendència molt marcada cap a la pujada de clíctic en qualsevol cas. Així doncs, el contrast que trobavem en català i castellà entre oració gramatical i oració lleument desviada -'?'- esdevé en italià un contrast entre oració gramatical i oració mitjanament desviada (els exemples i els judicis són de Burzio (1986: cap. 4 exs. (20)-(21))):

- (39) a. Maria lo fa lavorare.
 'La Maria el fa treballar.'
 b. **Maria fa lavorarlo.
 '*La Maria fa treballar-lo.'
- (40) a. Maria la fa riparare a Giovanni.
 'La Maria la fa reparar al Joan.'
 b. ??Maria fa ripararla a Giovanni.
 'La Maria fa reparar-la al Joan.'

Sembla que, malgrat les petites diferències respecte a la pujada de clíctic, es pot afirmar que les llengües romàniques mostren una asimetria entre els clítics relacionats amb la posició del

causat i els clítics relacionats amb els arguments interns del verb inserit. Segons he argumentat, aquesta asimetria és una veritable asimetria subjecte-objecte derivable en últim terme del PCB. Així doncs, els fenòmens de pujada de clíctic confirmen un cop més la hipòtesi avançada: el causat és el subjecte sintagmàtic del verb inserit.

1.2. *El causat i altres mòduls de la GU*

Fins ara hem vist com el causat es comporta com un veritable subjecte sintagmàtic: els fenòmens de lligam i de recció així ho deixen veure. No obstant això, hi ha altres mòduls de la GU respecte als quals el causat es comporta com un subjecte. Si he separat els fenòmens de lligam i recció dels fenòmens que ara descriuré és perquè els primers ens basteixen indicis més sòlids per determinar l'estructura de constituents de les CC i en concret per determinar la posició en l'arbre del causat respecte a la resta d'arguments del verb inserit. Les proves que miraré d'aportar en aquest apartat vénen a recolzar la hipòtesi de partida, ni que sigui de forma indirecta. De tota manera, en cap moment afirmo que els fenòmens descrits en aquest apartat siguin una prova per postular una posició determinada en l'arbre per al causat. La raó és molt senzilla: encara està per veure quina és la relació formal que intervé en el control, la predicació o l'assignació de paper temàtic a l'argument extern. Així doncs, les proves que aquí es donaran no volen altre cosa que afirmar el caràcter de subjecte del causat *respecte a diferents mòduls de la GU*.

1.2.1. *El causat i la Teoria del Control*

És ben sabut que les estructures de control obligatori imposen restriccions sobre el controlador. Aquestes restriccions afecten principalment la funció gramatical del controlador. Així doncs, tenim estructures de control per part del subjecte, l'objecte o l'objecte indirecte:

- (41) a. El Joan desitja tenir un cotxe esportiu.
 b. El Joan va obligar la Maria a sortir de casa.
 c. El Joan va ordenar a la Maria sortir de casa.

Tenim això en compte, seria bo de comprovar quin comportament té el causat respecte al control, en concret, seria interessant de comprovar en quines estructures pot actuar com a controlador. Curiosament, encara que no pas per a la nostra hipòtesi, el causat pot fer de controlador en estructures de control per part del subjecte:

- (42) a. La publicitat (li) va fer desitjar de tenir un cotxe esportiu al Joan.

- b. El fracàs als Jocs Olímpics li va fer intentar batre el rècord del món.

El mateix passa en d'altres llengües romàniques (l'exemple italià és de Burzio (1986: Cap. 4ex.(73a))):

- (43) Ho fatto affermare di averla vista a Giovanni.
'He fet afirmar que l'ha vista al Joan.'
- (44) La publicidad le hizo desear tener un coche a Juan.

Una cosa semblant passa en turc. Knecht (1986) apunta que el causat és l'únic SN capaç d'actuar com a controlador en una construcció de control obligatori per part del subjecte (*equi control* per a l'autora) amb verbs com *unut-* 'oblidar':

- (45) (Ben) Hasan-a ekmek almag-t unut-tur-du-m.
(jo) Hasan-DAT pa comprar-ACC oblidar-CAUS-PAS-1SG
'Vaig fer oblidar a Hasan de comprar el pa.'

Sembla doncs que hi ha prou evidència per tractar el causat com al subjecte del verb inserit també respecte a la Teoria del Control.

1.2.2. El causat i la Teoria de la Predicació

El que acabem de dir per al control sembla també vàlid per a la predicació. Observeu les següents construccions:

- (46) a. La Maria es torna vermella.
b. La Maria es fa l'orni.
- (47) a. La Maria considera el Joan estúpid.
b. La Maria té la pell blanca.

A (46) tenim dos casos de predicació orientada al subjecte i a (47), dos més de predicació orientada a l'objecte. La predicció immediata que podem fer és aquesta: si causativitzem les estructures de (46), el causat podrà entrar en relació amb el predicat orientat cap al subjecte i l'estructura resultant serà bona. Però si ho fem amb les de (47) el causat no podrà entrar en relació amb el predicat orientat cap a l'objecte. La predicció es compleix una vegada més:⁸

⁸ Haig d'agrair a la Gemma Rigau la idea d'analitzar les idiomàtiques no-passivitzables del tipus 'fer l'orni'

- (48) a. El Joan fa tornar(-se) vermella la Maria.
 b. El Joan fa fer l'orni a la Maria.
- (49) a. *Els nens fan considerar el Joan estúpida a la Maria.
 b. *El clima plujós fa tenir la pell blanques als nens.

També podem extrapolar les conclusions del català a d'altres llengües. Considereu els següents exemples de l'italià -Burzio (1986: Cap. 4exs (88a) i (81a))- , del castellà i del francès -Zubizarreta (1985: ex. (63b))- . (La cursiva dels exemples de (50)-(53) indica els elements que entren en relació de predicació).

- (50) a. La disciplina no hizo salir a *Juan más preparado* de la universidad.
 b. La baja calidad en el servicio *le* hizo hacerse *el sueco* a la hora de pagar.
- (51) a. La sua espressione fa sembrare *Giovanni ammalato*.
 'La seva expressió fa semblar malalt el Joan.'
 b. Maria ha fatto fare *il furbo/finto tonto* a *Giovanni*.
 'La Maria ha fet fer-se el llest/l'orni al Joan.'
- (52) On a fait réciter ces vers à *Marie complètement soûle*.
 'Hom ha fet recitar aquests versos a la Maria completament borratxa.'

Sembla doncs que hem d'admetre que el causat és també un subjecte per a les relacions de predicació.⁹

1.2.3. El causat i la Teoria Temàtica

---

com un cas de predicació i no pas com un cas de lligam en la línia dels possessius inalienables i de les expressions idiomàtiques amb un possessiu, com fan Kayne (1977) i Burzio (1986).

⁹ Noteu que el causat pot entrar en relacions de predicació tot i estar marcat amb cas datiu, la qual cosa contrasta amb el comportament dels complements datius. Considereu el següent contrast assenyalat per Zubizarreta (1985: exs.(63)-(64); la cursiva -original de l'autora- indica els elements que entren en relació):

- (i) a. On a fait réciter ces vers à *Marie complètement soûle*.
 'Hom ha fet recitar aquests versos a la Maria completament borratxa.'
 b. *On a remis la prisonnière *au gardien soûl*.
 'Hom ha lliurat el presoner al guardià borratxo.'

Aquest contrast serà un argument per postular més endavant (vegeu el subapartat 4.1.3.) que el cas datiu rebut pel causat no és un cas inherent típic sinó un 'cas d'última opció'.

El comportament del causat respecte a la teoria Temàtica no difereix gens del comportament d'un subjecte: el causat rep el mateix paper temàtic que rebria el subjecte del verb inserit en un context radical:

- (53) a. La Maria menja patates. (agent)
 b. El Joan fa menjar patates a la Maria. (agent)
- (54) a. El Joan tem les tempestes. (experimentador)
 b. La joventut fa témer les tempestes al Joan. (experimentador)

Com es pot veure a (53)-(54), les propietats temàtiques del verb no canvien quan és causativitzat: el nombre i la distribució del papers temàtics resten inalterats. En concret, als exemples sota b. el causat rep del verb inserit el mateix paper temàtic que rep el subjecte del verb als exemples sota a. La conclusió més senzilla que es pot extreure de tot això és que el causat és un subjecte per a la Teoria Temàtica, conclusió a què també va arribar Burzio (1986).

1.3. Conclusions

Les conclusions a què hem arribat en aquest apartat són les següents:

- el causat c-comanda asimètricament la resta d'arguments del verb inserit, és doncs un *subjecte per a la Teoria de la X'*; com a corol·lari d'això també podem afirmar que el causat no és un SP sinó un SN.
- el causat pot controlar un PRO en estructures de control obligatori per part d'un subjecte, és doncs un *subjecte per a la Teoria del Control*
- el causat pot ser el subjecte d'un predicació secundària orientada cap al subjecte, és doncs un *subjecte per a la Teoria de la Predicació*.
- el causat satisfà els requeriments lèxics i rep el paper temàtic que el verb inserit reserva per al seu subjecte, és doncs un *subjecte per a la Teoria Temàtica*.

Aquestes conclusions ens permeten fer una primera aproximació a l'estructura de constituents de les CC. L'estructura de les CC hauria de ser una cosa semblant a:

- (55) $V_{\text{causatiu}} [{}_a \dots [{}_v V_{\text{inf}} \dots] \dots \text{SN}(\text{causat})]$

Els punts suspensius volen expressar la posició dels possibles arguments interns del verb inserit i a representa el complement del verb causatiu, la naturalesa categorial del qual es considerarà al capítol 3. El que es rellevant de l'estructura de (55) és que el causat ocupa la posició de subjecte sintagmàtic del verb inserit i que això explica el seu comportament respecte als diferents mòduls de la GU, com hem pogut veure en aquest capítol (sobre la qüestió de l'ordre dels constituents i en concret de la posició del causat a la dreta de la resta d'arguments del verb inserit vegeu l'apartat 5.2.).

2. LA NATURALESA DEL VERB CAUSATIU

2.1. *La incorporació*

Crec que es pot afirmar sense por d'equivocar-se que tots els treballs sobre les CC, almenys en l'àmbit de la GGT, han postulat d'una manera o altre una relació estreta entre el verb causatiu i el verb inserit. L'anàlisi que fa això més explícit és la que tracta la causativització com un cas d'incorporació del verb. Segons aquesta anàlisi el verb inserit s'incorporaria al verb causatiu i crearia un verb complex. En aquest subapartat exposaré l'evidència empírica, les causes i les conseqüències de la incorporació del verb inserit en les CC (per completar la visió sobre el moviment de nucli en les CC vegeu l'apartat 5.3.).

2.1.1. *Evidència empírica*

Considereu els següents exemples de Guasti (1992:1.5.2.):

- (56) a. Jean parlait souvent.
 b. *Jean souvent parlait.
- (57) a. Gianni parlava spesso.
 b. *Gianni spesso parlava.
 'El Joan parlava sovint.'

Aquests exemples, on trobem un adverbi que penja del SV, han estat considerats com a proves que el verb es mou fora de la seva categoria màxima (vegeu Pollock (1989); Belletti (1990); Solà (1992)). En català (i en castellà) no existeixen contrastos com els que acabem de veure:

- (58) a. El Joan parlava sovint de futbol.

- b. El Joan sovint parlava de futbol.
- (59) a. Juan hablaba a menudo de fútbol.
- b. Juan a menudo hablaba de fútbol.

No obstant això, sí que trobem adverbis que ocupen una posició prou fixa per servir de punt de referència a partir del qual determinar la posició del verb.

- (60) a. El Joan acaba completament totes les feines.
- b. *El Joan completament acaba totes les feines.

Si suposem que l'adverbi *completament* es troba adjuntat al SV, aleshores hem de concloure que el verb s'ha mogut fora del SV. Per extensió, tenint en compte els exemples següents, també haurem de concloure que el verb inserit es mou fora del seu SV a les CC, com es pot veure a l'esquema de (62):

- (61) a. La Maria ha fet acabar completament la feina al Joan.
- b. *La Maria ha fet completament acabar la feina al Joan.

(62) $V_{inf} \dots [_{SV} SAdv [_{SV} \dots t \dots]]$

Troblem el mateix fenomen en les CC de l'italià, el castellà i el francès:

- (63) a. Fanno lavorare spesso Gianni.
- b. Hacen trabajar a menudo a Juan.
- c. Ils font travailler souvent Jean.

El que ens indiquen aquests exemples és que el verb inserit es mou fora del seu SV en les CC, però això no és cap prova concloent a favor de la hipòtesi de la incorporació del verb, ja que els infinitius s'han de moure sempre fora del SV en les llengües de subjecte nul (vegeu Belletti (1991) i Solà (1992)):

- (64) a. Acabar completament la feina, ...
- b. *Completament acabar la feina, ...
- (65) a. Terminar completamente sus estudios, ...
- b. *Completamente terminar sus estudios, ...
- (66) a. Parlare spesso Gianni, ...

- b. *Spesso parlare Gianni, ...
'Parlar sovint el Joan, ...'

El comportament dels quantificadors flotants en les CC ens dona una prova més determinant. Considereu el següent exemple:

- (67) Els nens fan treballar tots la Maria.

La presència del quantificador flotant *tots* a la dreta del verb inserit -i.e. a la dreta del verb complex- tot i estar referit al subjecte és un nou problema per resoldre. Si l'anàlisi dels quantificadors flotants de Sportiche (1988) és correcta, aleshores hem de concloure que *tots* es troba en la posició de subjecte interna a $V^{m\grave{a}x}$ i que el verb complex s'ha mogut fora de la $V^{m\grave{a}x}$ encapçalada pel verb causatiu:¹⁰

- (68) $V_{Caus} + V_{Inf} \dots [V_{m\grave{a}x} \text{ tots } \dots t \dots]$

Si seguim l'anàlisi de l'estructura interna de l'oració, proposada per Belletti (1991), que divideix el constituent SFlex en SConc i STemps, hem de suposar que el verb complex s'ha hagut de moure a Temps. És a dir:

- (69) $[_{Temp} [_{Temp} [V_{Caus} + V_{Inf}] \text{ Temps}] [V_{m\grave{a}x} \text{ tots } \dots t \dots]]$

Un cop més l'explicació és extensible a l'italià, el castellà i el francès:¹¹

- (70) a. Fanno lavorare tutti Gianni.
b. Hacen trabajar todos a Juan.
c. Ils font travailler tous Jean.

Però encara hi ha més moviments. Considereu:

- (71) Els nens no faran treballar pas la Maria.

S'ha assumit de manera general des de Pollock (1989) que *pas* ocupa la posició d'especificador de SNeg, una categoria funcional generada entre SConc i STemps.¹² Si

¹⁰ Vegeu Solà (1992) per a una visió lleument diferent dels quantificadors flotants.

¹¹ Vegeu també l'apartat 5.3. per a un ordre alternatiu.

aquesta anàlisi és correcta, hem d'assumir que el verb complex a (71) s'ha hagut de moure per damunt de SNeg fins a Conc.¹³

(72) [Conc' [Conc V_{Caus} + V_{Inf}] [SNeg pas [Neg' no [STemps ... t ...]]]]

L'italià i el francès presenten un paradigma diferent, ja que la partícula *pas/più* apareix entre tots dos verbs (l'exemple italià és de Guasti (1992: ex. (81)) mentre que el francès és de Kayne (1977: cap. 3 ex. (40))):

- (73) a. I professori non fanno più leggere (tutti) lo stesso libro agli studenti.
'Els professors no fan llegir (tots) el mateix llibre als estudiants.'
- b. On ne fera pas partir Jean.
'Hom no farà partir el Joan.'

En resum, hem vist que les CC presenten els següents moviments de nucli verbal:

- el verb inserit s'incorpora al verb causatiu i tots dos formen un verb complex, aquest moviment el fa passar pel damunt dels Advs que pengen del SV.
- el verb complex s'incorpora a Temps, amb la qual cosa passa pel damunt dels quantificadors flotants, que apareixen a la posició de subjecte del verb causatiu interna a V^{màx}.
- el verb complex s'incorpora a Conc, amb la qual cosa passa pel damunt de la partícula *pas*, que es troba a l'especificador de SNeg.

Per expressar-ho en forma d'esquema:

(74) [Conc' [Conc [Temps [V V_{Caus} + V_{Inf}] Temps] Conc] [SNeg pas [Neg' no [STemps [Temps t''] [V_{màx} tots [V_{Caus} t'] [V_{màx} [SV SAdv [SV ... [V_{Inf} t]...]]]]]]]]]]

¹² Una anàlisi alternativa (vegeu per exemple Laka (1990)) proposa que SNeg en les llengües romàniques domina la resta de categories funcionals de l'oració. No és gens clar, però, quina anàlisi hauria de rebre la partícula *pas* en aquesta proposta.

¹³ Segons l'anàlisi de Pollock (1989), el nucli de SNeg, *no*, s'ha de moure més tard fins al nucli funcional més alt (Temps per a ell, Conc en la proposta adoptada aquí) a causa del seu caràcter clíctic. Aquesta anàlisi, però, planteja problemes relacionats amb el PCB, en concret amb el Head Movement Constraint (HMC), ja que el verb complex en el seu camí fins a Conc se salta un nucli. Una alternativa seria que el verb complex s'incorporés primer a Neg i després a Conc. Sigui quina sigui la millor proposta, l'argumentació que he anat desenvolupant no depèn de la tria d'una o altra.

Per tenir una visió completa dels moviments dels nuclis verbals en les CC vegeu també l'apartat 5.3.

2.1.2. Justificació teòrica

Resulta bastant obvi que, tot i que apareixen de forma universal, les CC no presenten una única forma per a totes les llengües. Un dels aspectes on trobem variació és en la relació entre el verb causatiu i el verb inserit. Heus ací les tres possibilitats:

- (75) John made Mary eat potatoes.
Joan va fer Maria menjar patates
'El Joan va fer menjar patates a la Maria.'
- (76) El Joan va fer menjar patates a la Maria.
- (77) Terfaa-n Toltuu fiig-sis-e. (oromo, Lloret (1987))
Terfa-NOM Toltu córrer-CAUS-PAS3MASC SG
'Terfa fa córrer Toltu.'

L'anglès i per extensió les llengües germàniques presenten un tipus de CC que s'assembla molt a les construccions d'Assignació Excepcional de Cas (*Exceptional Case Marking*). L'aparició del causat entre els dos verbs suggereix que la possible relació que postulem entre ells no té lloc a la sintaxi patent.¹⁴

L'oromo i moltes altres llengües de molt diverses famílies -bantús, uralo-altaiques, dravídiques, austronèsiques, ameríndies, etc.- presenten la imatge inversa de l'anglès. La relació, que en el cas de l'anglès era del tot inexistent a la sintaxi patent, és en oromo de caire morfològic: el verb causatiu i el verb inserit formen un sol mot.

El català i en general la resta de llengües romàniques -amb l'excepció del romanès, que com la resta de llengües balcàniques no té CC amb infinitiu- presenten una situació intermèdia: la possibilitat que aparegui algun element entre tots dos verbs es troba reduïda bàsicament a quantificadors flotants i a la partícula *pas*, però resulta clar que no formen un únic mot.

Guasti (1992) adopta la hipòtesi nul·la, això és, suggereix que tant les oracions de (76) com les de (77) presenten el mateix fenomen d'incorporació del verb inserit al verb causatiu.

¹⁴ Alguns dialectes del castellà són més a prop de l'anglès que no pas del català en aquest aspecte. Oracions com la de (ia) són acceptades per molts parlants, al costat de les més comunes, com ara la de (ib):

- (i) a. Hicimos a Juan comprar un coche nuevo.
b. Hicimos comprar un coche nuevo a Juan.

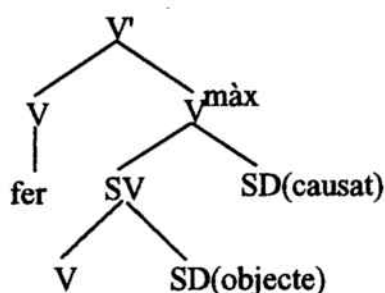
La diferència seria que mentre que en una llengua com l'oromo el verb inserit tindria la propietat de poder-se projectar fins a V^{-1} , en llengües com el català el verb inserit es projectaria tan sols fins a V^0 . Aquest contrast de naturalesa sintàctica té rellevància morfològica, ja que els elements X^{-1} , una vegada incorporats queden, per dir-ho de forma gràfica, fusionats al nucli que els selecciona morfològicament: així doncs, en les llengües com l'oromo el verb causatiu i el verb inserit formen un únic mot. Els elements X^0 , en canvi, no presenten un lligam tant fort amb el nucli que els selecciona morfològicament i, per tant, el verb causatiu pot moure's (presumiblement) a Conc (vegeu l'apartat 5.3.). En resum, l'anàlisi de Guasti (1992) proposa que la incorporació del verb inserit en les CC té lloc per satisfer la subcategorització morfològica del verb causatiu, amb les diferències que hem vist entre les llengües com l'oromo i el català.

Tot i que l'anàlisi de Guasti adés esbossada té la virtut de donar una explicació única de la peculiar relació entre el verb causatiu i el verb inserit en llengües molt diferents entre si, no sembla prou clar que la morfologia tingui un paper exclusiu en la incorporació del verb inserit en les llengües com el català. Resulta evident que ni el verb causatiu ni el verb causativitzat tenen en català el caràcter afixal que trobem en oromo. Guasti mateixa proposa una altra motivació complementària, que segueix propostes fetes no exclusivament per a les CC (com per exemple, Guéron i Hoekstra (1988), Zagana (1988)): la necessitat que els esdeveniments estiguin relacionats amb Temps. Suposem que cada SV té un argument esdevenimental $\langle e \rangle$. Aquest argument ha de estar relacionat amb temps, però, com veurem al Capítol 3, sembla que el complement causatiu no té Temps. Així doncs, l'esdeveniment lligat al SV del verb inserit no pot quedar legitimat. Per evitar que (l'esdeveniment d)el SV quedi sense legitimar el verb inserit ha d'incorporar-se al verb causatiu, d'aquesta manera el Temps associat amb el verb causatiu legitimarà també l'esdeveniment del verb inserit, no endebades tots dos formen un verb complex.

Tot i que la hipòtesi de la incorporació queda prou motivada, miraré ara de suggerir una nova motivació. En qualsevol cas, la meua proposta, com es veurà tot seguit, és totalment compatible amb la de Guasti (1992) i, lluny de substituir-la, la complementa.

La meua proposta no és altra cosa que seguir les idees de Larson (1988) sobre l'assignació de cas, en concret, la seva idea que un verb, per poder assignar cas, ha de estar regit per Flex. Considerem l'estructura de constituents que proposo per a les CC (per a una justificació vegeu el cap. 3):

(78)

En aquesta configuració el verb inserit no es troba regit per Flex: el verb causatiu és un regidor potencial més pròxim, la qual cosa crea una barrera per minimalitat. Això fa que el verb inserit no pugui assignar cas al seu objecte. El verb causatiu sí que es troba regit per Flex i té capacitat, doncs, per assignar cas, però no regeix l'objecte perquè el verb inserit és un regidor més pròxim i crea, per tant, una barrera per minimalitat. En resum, ni el verb inserit -no pot assignar cas- ni el verb causatiu -no regeix l'objecte- no poden assignar cas a l'objecte. La única manera d'aconseguir assignar cas a l'objecte i no violar el Filtre de Cas és la incorporació del verb inserit. Un cop incorporat, els problemes desapareixen perquè el verb complex resultant no té cap problema per assignar cas a l'objecte: es troba regit per Flex i regeix l'objecte.

Així doncs, sembla que és possible motivar una anàlisi de les CC en termes d'incorporació tant per requeriments morfològics i de legitimació d'esdeveniments -l'anàlisi de Guasti (1992)- com per requeriments en l'assignació de cas -la meua proposta.

2.1.3. Conseqüències

Les conseqüències de formar un mot complex tenen una rellevància morfològica, però també sintàctica. I encara més si els elements que hi intervenen són dos verbs, i.e. dos assignadors de cas. La pregunta que sorgeix és: se sumaran les propietats d'assignació de cas de tots dos verbs? En altres termes, és important de veure si la unió d'un verb que assigna dos casos amb un verb que n'assigna un dóna lloc a un verb complex que n'assigna tres. Des d'un punt de vista conceptual, sembla desitjable que els mots complexos respectin les mateixes restriccions que els verbs simples, és a dir, que algun principi similar al Case Frame Preservation Principle sigui en funcionament a la GU:

(79) *Case Frame Preservation Principle* (Baker (1988:122))

A complex X of a category A in a given language can have at most the maximal case assigning properties allowed to a morphological simple item of category A in that given language.

Així doncs, si no trobem en català verbs simples que assignin quatre casos, tampoc hauríem d'esperar de trobar verbs complexos que ho fessin. Aquesta hipòtesi sembla confirmada empíricament. Considereu els següents exemples:

(80) La Maria li va fer els deures a la seva germana.

(81) El Joan compra un cotxe als nens.

Deixant de banda el cas nominatiu assignat al subjecte, tant el verb *fer* com el verb *comprar* poden assignar dos casos als seus arguments interns: un acusatiu i un datiu. Si la formació de verbs complexos permetés de sumar els casos de cada verb, esperariem que les oracions de (82) fossin acceptables:

(82) a. *La Maria va fer comprar un cotxe als nens al Joan.

b. *La Maria va fer comprar un cotxe als nens el Joan.

Si els casos se sumessin, el verb complex a (82) seria capaç d'assignar dos accs i dos dat. Les dades apunten en la direcció contrària: els verbs complexos poden assignar tants casos com els verb simples. Així doncs, si els verbs simples en català poden assignar com a molt tres casos, els verbs complexos també, d'on es desprèn la mala formació de (82).¹⁵ Es pot afirmar doncs que el verb complex hereta la graella de casos de tots dos verbs i en forma una de nova sota les restriccions del CFPP.

2.2. Conclusions

- el verb inserit s'incorpora al verb causatiu per raons morfològiques, temporals i de cas, i tots dos formen un verb complex.
- el verb complex hereta les graelles de casos de tots dos verbs i en forma una de nova sota els requeriments del CFPP; això explica tant la capacitat del verb complex

¹⁵ Els judicis de gramaticalitat reflecteixen el meu propi idiolecte. Reconec que hi ha parlants per als quals oracions com les de (82a), on apareixen dos datius, no són completament agramaticals. No obstant això, crec que la tendència general del català és el rebuig d'aquestes oracions (el castellà, per alguna raó que se m'escapa, no presenta una tendència tan marcada), per la qual cosa la meva argumentació queda intacta.

d'assignar un cas acusatiu i un cas datiu com la impossibilitat de trobar CC amb més de dos SDs marcats amb cas acusatiu o datiu.

3. LA NATURALESA DEL COMPLEMENT CAUSATIU

Els estudis sobre les CC s'han dividit tradicionalment en dos grans blocs: els qui defensen la naturalesa oracional del complement causatiu i els qui en defensen la naturalesa no-oracional, i.e. verbal. En la primera part d'aquest capítol miraré d'aportar diverses proves que confirmen la hipòtesi que el complement causatiu és una projecció verbal. En la segona part miraré de justificar la proposta que el complement causatiu és un $V^{\text{màx}}$.

3.1. *El verb causatiu selecciona una projecció verbal*

Hi ha molts fets que apunten a la falta de Temps del complement causatiu. Considereu els fets següents.

3.1.1. *La falta de flexió en el verb inserit*

Com ha fet notar Li (1990), si els verbs causatius seleccionessin una oració, esperariem trobar alguna traça de la flexió de l'oració subordinada en el verb complex. La predicció és clarament incorrecta. Considereu els següents exemples de llengües molt diverses:

- (83) a. John makes Mary write a letter.
 b. *John makes Mary to write a letter.
 c. *John wants Mary write a letter.
 d. John wants Mary to write a letter.
- (84) a. Istoci-t osaafki-n homp-is. (creek, Martin (1991))
 nen-NOM sofkey-ACC menjar-DCL
 'El nen menja sofkey.'
 b. Hononwa-t istoci osaafki-n hompe-yc-is.
 home-NOM nen sofkey-ACC menjar-CAUS-DCL
 'L'home fa menjar sofkey al nen.' (DCL= declaratiu)
- (85) a. Terfaa-n fiig-e. (oromo, Lloret (1987))
 Terfa-NOM córrer-PAS3MASC SG
 'Terfa va córrer.'
 b. Terfaa-n Toltuu fiig-sis-e.
 Terfa-NOM Toltu córrer-CAUS-PAS3MASC SG

'Terfa va fer córrer a Toltu.'

L'exemple de (83) ens mostra com els verb causatius en anglès no es comporten de la mateixa manera que els verbs de control. Aquests últims seleccionen una oració d'infinitiu amb una Flexió independent: la partícula *to*. Els verbs causatius, en canvi, no admeten la presència de *to*, hem de suposar doncs que el complement causatiu no és una oració sinó una projecció verbal.

Els exemples de (84)-(85) ens mostren que la causativització no provoca cap canvi en la morfologia flexiva, contràriament al que esperaríem si el verb causatiu seleccionés una oració. Així doncs, la falta de flexió subordinada fa pensar que els verbs causatius no seleccionen una oració sinó una projecció verbal.¹⁶ A més, com fa notar Li (1990), fora dels verbs causatius, els verbs que permeten la incorporació acostumen a ser modals, això és, verbs que amb molta probabilitat seleccionen una projecció verbal i no pas una oració.

3.1.2. La negació¹⁷

Sembla prou clar que la negació del complement causatiu és del tot impossible en català i en moltes altres llengües. Considereu els següents contrastos:

- (86) a. El Joan no ha fet treballar la Maria.
b. *El Joan ha fet no treballar la Maria.
- (87) a. Gianni non ha fatto lavorare Maria.
b. *Gianni ha fatto non lavorare Maria.
- (88) a. Juan no hizo trabajar a Maria.
b. *Juan hizo no trabajar a Maria.
- (89) a. Jon Meri-ni yügür-t-mi-di. (uighur, Li (1990))
Joan Maria-ACC córrer-CAUS-NEG-PAST
'El Joan no va fer córrer la Maria.'
b. *Jon Meri-ni yügür-mi-t-ti.
Joan Maria-ACC córrer-NEG-CAUS-PAST

¹⁶ És interessant de comentar l'existència de CC on sí que apareix la flexió de la subordinada: es tracta de les llengües balcàniques, que, com és ben sabut no tenen construccions d'infinitiu. Considereu el següent exemple d'un dialecte albanès parlat a San Nicola, al sud d'Itàlia (Guasti (1992: ex. (27))):

- (i) Maria bon te shurbenj Frankun.
Maria fa SUBJ treballa Frank-ACC
'La Maria fa treballar en Frank.'

¹⁷ Per elaborar la resta d'aquest apartat he seguit en gran mesura l'anàlisi de Guasti (1992).

'*El Joan va fer no córrer la Maria.'

Diversos autors (vegeu Laka (1990), Zanuttini (1991)) han suggerit l'existència d'un lligam molt estret entre la negació i Temps. Si aquesta assumpció és correcta, hem de concloure que la impossibilitat de trobar una negació del complement causatiu és una conseqüència directa de la seva falta de Temps, això és del seu caràcter de projecció verbal.

No obstant això, l'existència d'exemples marginals com els de (90) sembla plantejar un problema a la nostra anàlisi (si no es diu el contrari, els exemples italians són de Guasti (1992)):

- (90) a.??La seva fe en Déu li va fer no caure en la temptació del diable.
 b.??Cìò lo faceva non mangiare, ma digiunare.
 'Això li feia no menjar, sinó dejunar.'
 c.??La falta de divisas le hizo no operar con dólares, sino con oro.

Sembla que la negació del complement és marginalment possible, però si ens fixem bé en els exemples veurem que aquesta és una conclusió precipitada. Noteu primer de tot que la negació a (90b-c) no té caràcter oracional sinó de constituent: l'element negat és l'infinitiu o un complement, com ens ho indica clarament la continuació de l'oració. Hi ha altres indicis que ho confirmen. Considereu els següents contrastos:

- (91) a. Aquell professor no ha suspès molts alumnes.
 b. Aquell professor no ha fet superar l'examen a molts alumnes.
 c.??Aquell professor ha fet no superar l'examen a molts alumnes.
- (92) a. Quel professore non ha bocciato molti studenti.
 b. Quel professore non ha fatto superare l'esame a molti studenti.
 c.?*Quel professore ha fatto non superare l'esame a molti studenti.
- (93) a. Aquel profesor no ha suspendido a muchos alumnos.
 b. Aquel profesor no hizo superar el examen a muchos alumnos.
 c.??Aquel profesor hizo no superar el examen a muchos alumnos.

Als exemples de a.-b. tant la negació com el sintagma quantificat poden tenir abast ampli, això és són ambigus: tant poden voler dir que el professor ha suspès/fet superar l'examen a pocs alumnes -la negació té abast sobre el sintagma quantificat- com que hi ha molts alumnes als quals el professor no ha suspès/fet superar l'examen -el sintagma quantificat té abast sobre

la negació.¹⁸ Curiosament, aquesta ambigüitat desapareix en les oracions de c. La negació que apareix a l'interior del complement causatiu no pot tenir abast sobre el sintagma quantificat: les oracions s'han d'interpretar necessàriament amb el sintagma quantificat tenint abast sobre la negació. El mateix passa quan el sintagma quantificat és l'objecte o el causat d'un verb intransitiu:

- (94) a.??Aquell professor ha fet no superar molts exàmens al Joan.
 b.??La por al càstig ha fet no sortir molts alumnes.

Aquest resultat ens indica que la negació que pot aparèixer de forma marginal en els complements causatius no té caràcter oracional, sinó que nega un constituent (el verb inserit). No es tracta doncs d'un contraexemple a la nostra proposta que el complement causatiu és una projecció verbal, sinó més aviat d'una confirmació.

3.1.3. *Els adverbis temporals*

Hem suggerit que el complement causatiu no té Temps: la falta de negació inserida n'era una prova. El comportament dels adverbis temporals sembla confirmar-ho. Considereu el següent contrast:

- (95) a. Ahir el Joan va ordenar atacar el campament avui.
 b. *Ahir el Joan va fer atacar el campament avui.

Si els modificadors temporals han de ser legitimats per Temps, hem de concloure que és la falta de Temps al complement causatiu el que fa l'oració agramatical. Les CC tenen una única projecció temporal, la de l'oració matriu, així doncs, tan sols podran legitimar un adverbi temporal.¹⁹

3.1.4. *Els auxiliars aspectuals*

S'ha apuntat sovint (vegeu Kayne (1977) o Lema (1991)) la impossibilitat que les CC presentin complements causatius amb auxiliars aspectuals: *haver*, *ser*, *estar*.

¹⁸ La primera lectura permetria de continuar la frase amb 'sinó pocs' mentre que la segona permetria de fer-ho amb una cosa semblant a '..., però els ha fet repetir'.

¹⁹ De fet sí que hi pot haver més d'un adverbi temporal, però cal que el segon sigui un interval del temps denotat pel primer:

- (i) Ahir el Joan va fer atacar el campament durant la nit.

- (96) a. *El Joan va fer haver trencat el vidre al nen.
 b. *La baixa temperatura va fer ser freda la sopa.
 c. *El Joan va fer estar oberta la porta.

La raó d'aquesta impossibilitat no és gens clara. Lema (1991) suggereix que els auxiliars aspectuals encapçalen una projecció SAsp(ecte) seleccionada per Temps. Guasti (1992) també suggereix que els auxiliars aspectuals han d'estar estretament relacionats amb Temps. Sigui com sigui, sembla plausible assumir que la mala formació dels exemples de (96) és una conseqüència directa de la falta d'una projecció temps, la qual és necessària per legitimar un auxiliar aspectual.

3.1.5. Els modificadors verbals no-temporals

Hem vist (3.1.3.) com els adverbis temporals ens indicaven que les CC no presenten dues oracions. En aquest subapartat veurem com els modificadors verbals no-temporals ens indiquen que, tot i que no hi ha dues oracions, sí que hi ha dos esdeveniments. Considereu les següents oracions:

- (97) a. El Joan li ha fet cuinar les patates de qualsevol manera.
 b. El Joan li ha fet conduir el cotxe a la ciutat.
 c. El Joan li ha fet espantar les visites amb una pistola.

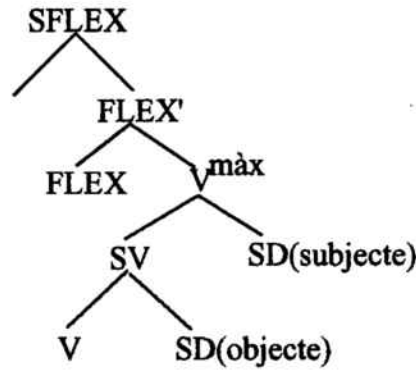
En tots tres casos el modificador verbal (modal, locatiu i instrumental respectivament) es refereix de manera ambígua tant al verb inserit com al verb causatiu. Però si assumim que els modificadors verbals són en realitat modificadors d'un esdeveniment, haurem de concloure que les CC tenen dos esdeveniments, i.e. dos SVs.

3.2. El verb causatiu selecciona un $V^{\max}$

Acabem de veure que hi ha prou evidència per postular que els verb causatius seleccionen una projecció verbal. Així ho han entès molts lingüistes, que han proposat que el verb causatiu selecciona un SV com a complement. La meua proposta és un pèl diferent. En aquest treball assumiré que el complement causatiu és un $V^{\max}$ i no pas un SV. La raó d'aquesta tria no es basa en cap evidència empírica sinó més aviat en motius purament teòrics.

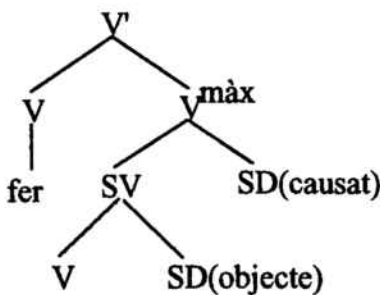
Si seguim Koopman i Sportiche (1991), l'estructura profunda (simplificada) de l'oració en català seria una cosa semblant a (98):

(98)

Si comparem aquesta estructura amb la proposada per a les CC (vegeu ex. (78)), trobarem paral·lelismes significatius. En primer lloc, tant el subjecte d'una oració com el causat es defineixen per la seva posició estructural: pengen de $V^{\text{màx}}$, des d'on c-comanden de manera asimètrica la resta d'arguments del verb. Aquest paral·lelisme és, com hem vist al capítol 1, altament motivat tant des d'un punt de vista empíric com des d'un punt de vista teòric. En segon lloc, tant el subjecte com el causat es troben regits des de fora de $V^{\text{màx}}$: per Flex el primer i pel verb causatiu el segon. El fet que el subjecte rebi cas nominatiu i el causat acusatiu o datiu es deu a la diferent naturalesa del regidor. En tercer lloc, tant el subjecte com el causat són germans del nus SV, el qual els assigna el paper temàtic extern del verb. Això explica per què el causat es comporta com el subjecte temàtic del verb inserit: *perquè ho és*. Finalment, l'assumpció que el verb causatiu selecciona un $V^{\text{màx}}$ és útil per diferenciar el causat $[-\text{SD}, V^{\text{màx}}]$ dels adjunts $[-\text{SX}, \text{SV}]$. Així doncs, l'estructura que proposo per a les CC en català és la següent:²⁰

(99)

3.3. Conclusions

En aquest capítol hem arribat a les següents conclusions:

²⁰ Sobre la qüestió de l'ordre del causat respecte al SV vegeu l'apartat 5.2.

- el verb causatiu selecciona una projecció verbal i no pas una oració; això explica el peculiar comportament de les CC respecte a la negació, els adverbis temporals, els auxiliars aspectuals i els modificadors oracionals.
- el verb causatiu selecciona un $V^{\max}$ com a complement i les CC tenen doncs l'estructura de constituents de (99); això dóna compte dels paral·lelismes entre el causat i el subjecte que ja hem vist al capítol 1.

4. LES CONSTRUCCIONS CAUSATIVES, EL CAS I L'ECONOMIA

En aquest capítol miraré d'explicar el comportament de les CC respecte a la teoria del cas. Els exemples paradigmàtics serien semblants als de (100)-(101):

- (100) a. El Joan fa treballar la Maria.
 b. *El Joan fa treballar a la Maria.
- (101) a. El Joan fa menjar les patates a la Maria.
 b. *El Joan fa menjar a les patates la Maria.

A la vista d'aquests exemples sorgeixen tres questions que tota anàlisi de les CC hauria de poder explicar:

- (102) (A) el nombre de casos i la seva relació amb les propietats temàtiques del verb inserit, això és, el contrast entre (100) i (101).
 (B) la distribució dels casos, això és, el contrast entre (101a) i (101b).
 (C) la naturalesa del cas datiu assignat al causat, això és, el contrast entre (100a) i (100b).

4.1. L'assignació de cas

Des d'un punt de vista preteòric, la causativització incrementa la valència d'un predicat: un predicat amb un nombre n d'arguments passa a tenir $n+1$ arguments. Aquest procés aparentment senzill no deixa de tenir conseqüències importants per a la gramàtica. Si els arguments necessiten tenir cas per poder ser legitimats (Filtre de Cas/Condicció de Visibilitat), aleshores l'aparició d'un nou argument farà necessari un nou cas. Ja hem vist a 2.1.3. com el verb complex era capaç d'assignar un cas acusatiu (a l'objecte o al causat en les CC intransitives) i un cas datiu (al causat en les CC transitives), però no vam concretar la manera com eren assignats: aquest serà l'objectiu d'aquest apartat.

4.1.1. *El verb complex com a assignador de cas*

Ja hem suggerit abans (vegeu el subapartat 2.1.2.) que ni el verb inserit ni el verb causatiu eren capaços d'assignar cas a l'objecte: havia de ser el verb complex format per la incorporació del verb inserit al verb causatiu el que ho fes. Aquest procés feia que el verb complex heretés la graella de casos de tots dos verbs i que en formés una de nova sota les restriccions imposades pel CFPP. També hem vist en el mateix subapartat que el verb causatiu podia assignar un cas acusatiu i un cas datiu. Això era el que es desprenia de l'existència d'exemples com:

(103) La Maria li va fer els deures a la seva germana.

Si combinem aquests dos fets es pot afirmar que el verb complex té la capacitat d'assignar un cas acusatiu i un de datiu. Hem suggerit doncs una explicació de la capacitat del verb complex d'assignar dos casos, un d'acusatiu i un de datiu. Encara queda per explicar-ne la distribució i la naturalesa. Ho farem tot seguit.

4.1.2. *El cas acusatiu s'assigna sota adjacència en les CC*

Considerem els següents exemples:

- (104) a. *El Joan va fer parlar del temps la Maria.
 b. El Joan va fer parlar del temps a la Maria.
- (105) a. *El Joan va fer confiar en la sort la Maria.
 b. El Joan va fer confiar en la sort a la Maria.

La conclusió més immediata que hom pot extreure d'aquestes oracions és que l'aparició d'un complement entre el verb complex i l'objecte bloqueja l'assignació de cas acusatiu. Aquests exemples estarien doncs en una situació similar als exemples anglesos de (106).

- (106) a. John speaks Catalan fluently.
 b. *John speaks fluently Catalan.

Aquest contrast s'ha explicat postulant que el cas acusatiu s'ha d'assignar sota adjacència (Chomsky (1981), Stowell (1981); vegeu Johnson (1991) per a una nova proposta). Aquesta hipòtesi ha estat defensada per Rizzi (1991) per als casos estructurals (acusatiu i nominatiu) quan s'assignen sota recció. Que aquesta hipòtesi sembla prou fonamentada, almenys per a

les CC, ens ho demostra l'existència dels següents contrastos:²¹

- (107) a. El Joan va fer sortir la Maria de la ciutat.
 b. El Joan va fer sortir de la ciutat a la Maria.
- (108) a. El Joan va fer confiar la Maria en l'atzar.
 b. El Joan va fer confiar en l'atzar a la Maria.

Vistos aquests contrastos no hi ha dubte que la assignació de cas acusatiu en les CC ha d'imposar una condició d'adjacència entre l'assignador -el verb complex- i l'assignat -l'objecte/el causat en les CC intransitives.²² El mateix és vàlid per al francès, segons indica Kayne (1977:cap. 3 nota 9):²³

- (109) a. Cela fera changer Jean d'avis.
 b. Cela fera changer d'avis à Jean.

Si la hipòtesi de l'adjacència és correcta, tenim ja una explicació per a la distribució de casos en les CC, això és, per a la pregunta (102(B)). Considerem una altra vegada els exemples pertinents:

- (110) a. El Joan fa menjar les patates a la Maria.
 b. *El Joan fa menjar a les patates la Maria.

En les CC transitives -recordeu l'estructura de constituents de (99)- l'objecte és sempre adjacent al verb complex i, per tant, pot rebre'n cas acusatiu. El causat, en canvi, com que es genera a la dreta del SV encapçalat pel verb inserit, no pot ser mai adjacent al verb complex per culpa de la presència de l'objecte ni rebre'n doncs cas acusatiu. Noteu que la mateixa

²¹ Vegeu l'apartat 5.2. per a una discussió del contrast en l'ordre dels mots.

²² La qüestió de l'adjacència en l'assignació de cas s'ha d'estudiar més a fons. Oracions com la d'(i) semblen un contraexemple a la hipòtesi adés proposada:

(i) El Joan fa treballar sempre la Maria.

La presència de l'adverbi, tot i trencar l'adjacència entre el verb complex i el causat, no impedeix l'assignació de cas acusatiu. Per explicar-ho caldria refinar la condició d'adjacència de manera que els adverbis siguin 'transparents' o bé assumir que l'adverbi penja del SV encapçalat pel verb causatiu i que l'assignació de cas s'ha dut a terme abans que el verb complex es mogués per sobre de l'adverbi.

²³ Sembla plausible de suposar que aquests contrastos també són possibles en castellà, però els fets són confusos perquè la aparició del marcador d'especificitat *a* en els SNs acusatius i els fenòmens de 'leísmo/loísmo' fan difícil destriar si el causat rep cas acusatiu o datiu. Per a l'italià vegeu l'apartat 5.4. més avall.

explicació val per als exemples de (107b), (108b) i (109b), on l'aparició d'un SP entre el verb complex i el causat impedia l'assignació de cas acusatiu (vegeu també els apartats 5.2. i 5.4.).

En resum, la condició d'adjacència en l'assignació de cas acusatiu, motivada independentment de les CC, explica la distribució dels casos en les CC transitives.

4.1.3. El cas datiu assignat al causat no és un cas inherent

Acabem de veure que, donada l'estructura de constituents de les CC i la condició d'adjacència en l'assignació de cas acusatiu, l'objecte de les CC transitives sempre rebrà cas acusatiu. Però, què passa amb el causat? Hem vist que rep cas datiu i també que el verb causatiu (i per tant el verb complex) era capaç d'assignar un cas acusatiu i un cas datiu. La conclusió immediata és doncs que el verb complex assigna cas datiu al causat. Hi ha, però, dos greus problemes: primer, des d'un punt de vista conceptual, és problemàtic conjugar el fet que el causat és el subjecte del verb inserit, del qual rep (a través del SV) el paper temàtic extern (vegeu el subapartat 1.2.3.), amb el fet que és el verb complex el que assigna el cas datiu al causat. Sembla que ens trobem davant d'una violació de la Condició d'Uniformitat (*Uniformity Condition*): l'assignador de paper temàtic i l'assignador de cas datiu haurien de ser un de sol a l'EP, però no hi ha dubte que l'assignador de cas datiu és el verb complex, el qual s'ha format a l'ES mitjançant una aplicació de 'moueu α '.²⁴ Caldria reformular de manera radical la Condició d'Uniformitat per donar compte d'aquest cas datiu.²⁵ el cas datiu que rep el causat no s'assembla gens a un cas datiu inherent típic. Considereu els següents exemples:

- (111) a. Les males notícies li van fer témer una guerra. (experimentador)
 b. El Joan va fer trencar el vidre al nen. (agent)

²⁴ *Uniformity Condition* (Chomsky (1986:194)

If α is an inherent Case-marker, then α Case-marks NP if and only if θ -marks the chain headed by NP.

²⁵ Guasti (1992) mira de solucionar aquest problema fent que el verb complex assigni al causat un paper temàtic benefactiu/malefactiu. D'aquesta manera el cas datiu assignat pel verb complex aniria lligat a un paper temàtic concret i es satisfaria doncs la Condició d'Uniformitat. La proposta és interessant, però planteja molts problemes. Primer, tot i que l'autora afirma que la seva proposta no viola el Criteri Temàtic perquè la cadena formada pel causat té una única posició temàtica, no hi ha dubte que ens trobem davant d'una cadena amb dos papers temàtics. Potser seria interessant de trobar alguna altre construcció on això fos possible. En segon lloc, l'argument empíric per sostenir l'existència d'aquest paper temàtic extra és el següent contrast:

- (i) a. La madre ha fatto prendere la medecina al bambino.
 b. La madre ha fatto prendere la medecina dal bambino.

Mentre que la primera frase, on el causat rep cas datiu, implica que el nen s'empassa la medecina, i.e. és afectat per l'esdeveniment causat per la mare, la segona significa que el nen sosté la medecina. No obstant això, en català tenim oracions com (ii), on totes dues interpretacions són possibles:

- (ii) La mare ha fet prendre la medecina al nen.

L'argument empíric no queda doncs confirmat per les dades del català.

- b. *El Joan va fer plorar a la Maria.
- (113) a. *El Joan va fer comprar patates la Maria.
b. El Joan va fer comprar patates a la Maria.
- (114) a. *El Joan va fer parlar del temps la Maria.
b. El Joan va fer parlar del temps a la Maria.

A (111) es pot veure com el cas datiu assignat al causat no va lligat a un paper temàtic concret, en contra del que esperariem si fos un cas datiu inherent típic. Els exemples de (112)-(114) ens mostren que el cas datiu únicament s'assigna quan el cas acusatiu no és possible, ja sigui perquè s'ha assignat a l'objecte -(113)- ja sigui perquè no es compleix la condició d'adjacència -(114).

Noteu, també l'existència del següent contrast, ja esmentat al subapartat 1.2.2., nota 9 (els exemples francesos són de Zubizarreta (1985:exs. (63)-(64)) i la cursiva indica els elements que entren en relació de predicació):

- (115) a. *El Joan ha donat l'examen *al professor completament borratxo*.
b. El Joan ha fet menjar patates *a la Maria completament borratxa*.
- (116) a. *Juan ha entregado el examen al profesor *completamente borracho*.
b. Juan ha hecho comer las patatas *a Maria completamente borracha*.
- (117) a. *On a remis la prisonnière *au gardien soûl*.
b. On a fait réciter ces vers *à Marie complètement soûle*.

Com indica Zubizarreta (1985:270), les posicions gramaticals restringides des d'un punt de vista semàntic -per exemple, les ocupades per SNs que reben un cas inherent- no poden tenir una relació de predicació amb un adjectiu predicatiu. Si això és cert, el contrast adés esmentat ens mostra ben clarament que el cas datiu assignat al causat en les CC transitives no pot ser de cap de les maneres un cas datiu inherent.

Sembla doncs que hi ha prou evidència empírica i teòrica per rebutjar la hipòtesi que el cas datiu que rep el causat en les CC transitives és un cas datiu inherent típic.²⁶

²⁶ Tampoc es tracta òbviament d'un cas estructural 'amagat' sota un datiu purament morfològic: el causat no pot ser passivitzat -(i)- i, quan concorda amb el verb, ho fa en datiu, com passa en basc:

- (i) *El Joan va ser fet menjar patates.
- (ii) a. Ni-k Patxi-ri liburua eman diot.
jo-ERG Patxi-DAT llibre-DEFSG-ABS donar ABS3-ERG1-DAT3
'Jo he donat el llibre al Patxi.'

4.1.4. El cas datiu assignat al causat és un 'cas d'última opció'

Acabem de veure com el cas datiu assignat al causat no pot ser considerat un cas inherent. Malgrat tot, el verb complex assigna de fet un cas datiu al causat. Vistes així les coses, sembla que les CC transitives haurien de ser agramaticals, ja que es viola la Condició d'Uniformitat. Doncs bé, hi ha prou indicis per creure que aquesta conclusió és en part correcta.

Baker (1988) ens indica que les CC transitives són agramaticals en bereber, tot i que no ho són les construccions amb complements acusatiu i datiu:

- (118) a. Y-ss-jen Mohand arba.
 3sSUBJ-CAUS-dormir Mohand noi
 'Mohand va fer dormir el noi.'
- b. *Y-ss-icr wryaz tacurt i-wrba.
 3sSUBJ-CAUS-robar home pilota a-noi
 'L'home va fer robar la pilota al noi.'

Al costat de la mala formació de les CC transitives en bereber, hi trobem el cas extrem: el gilyak. Segons afirma Baker (1988), que segueix Comrie (1981), en aquesta llengua el causat rep un cas que no té cap altre ús, i.e. la seva única funció és marcar el causat perquè passi el Filtre de Cas. No em sembla massa agosarat d'afirmar que un cas així ha de ser considerat excepcional, però res no impedeix de trobar llengües on el causat rebi un cas que també té altres usos. Aquest seria el cas del català (i d'altres llengües romàniques i no-romàniques).

La meua proposta és assumir que el cas datiu en qüestió no pot ser sinó un 'cas d'última opció' (*last resort case*), en el sentit que dóna a aquest terme el programa minimalista (vegeu Chomsky (1992)). Hem vist diversos fets que donen suport a aquesta proposta: no es tracta, com hem vist al subapartat 4.1.3. d'un cas datiu inherent (ni tampoc d'un cas estructural, vegeu la nota 26), és absent en llengües com ara el bereber i té un caràcter marcat en llengües com ara el gilyak. Suposem, doncs, que hi ha en català una 'regla d'última opció' formulada com a (119).²⁷

-
- b. Ni-k Patxi-ri liburua irakurr-erazi diot.
 jo-ERG Patxi-DAT llibre-DEFSG-ABS llegir-CAUS ABS3-ERG1-DAT3
 'Jo he fet llegir el llibre al Patxi.'

²⁷ Rosen (1989: 274-276) també assumeix que el cas datiu assignat al causat en les CC del japonès és un 'cas d'última opció' (*default case* per a l'autora).

(119) *Regla d'última opció*

Assigneu un cas no satisfet.

Aquesta regla actuaria sobre la graella de casos del verb complex, que té un cas datiu inherent -el qual no ha estat assignat a l'EP perquè no hi havia cap SD que satisfés els requeriments temàtics (Condicció d'Uniformitat)- i permetria d'assignar-lo al causat, que altrament es quedaria sense i violaria el Filtre de Cas. D'aquesta manera es resol l'aparent violació de la Condicció d'Uniformitat i se soluciona el problema de cas plantejat per les CC transitives.²⁸

4.2. *L'economia*

Acabem de veure com hi ha prou indicis per assumir que les CC transitives fan ús d'una regla d'última opció que assigna al causat un cas datiu procedent de la graella de casos del verb complex. No obstant això, seria desitjable de restringir-ne al màxim l'ús. Curiosament aquest objectiu teòric sembla que es correspon amb les dades. Considereu el següent contrast ja consignat a (100) per al català i que repeteixo per comoditat al costat de contrastos equivalents en italià i francès:

- (120) a. El Joan fa treballar la Maria.
 b. *El Joan fa treballar a la Maria.
- (121) a. Gianni ha fatto lavorare Maria.
 b. *Gianni ha fatto lavorare a Maria.
- (122) a. Jean a fait travailler Marie.
 b. *Jean a fait travailler à Marie.

Aquest contrast plantejava la qüestió de la naturalesa del cas datiu assignat al causat en les CC transitives, en concret, allò que el feia impossible d'assignar al causat de les CC intransitives. Si la proposta que som davant d'una regla d'última opció és correcta, aleshores tenim una explicació senzilla del contrast adés exposat i, per tant, del punt (102(C)) plantejat a l'apartat 4.1. Des del punt de vista del programa minimalista desenvolupat a Chomsky (1992), l'aplicació de qualsevol mecanisme de la gramàtica (bàsicament 'Moveu a' i les possibles regles) han d'estar sotmeses als principis d'economia. Aquests principis s'encarreguen d'eliminar derivacions costoses, això és, aquelles que fan servir operacions

²⁸ El bereber seria doncs una llengua sense aquesta 'regla d'última opció', la qual cosa faria que el cas datiu present a la graella de casos del verb complex no es pogués assignar (per la Condicció d'Uniformitat).

innecessàries per arribar a un resultat gramatical. Un d'aquests principis, el *Last Resort Principle*, ens diu que "a step in a derivation is legitimate only if it is necessary for convergence" (Chomsky (1992:16)). Si mirem ara a (120)-(122) veurem que la raó del contrast no és altra que l'economia. Hi ha un cas acusatiu disponible, com ens mostren els exemples de a., per tant l'aplicació de la regla d'última opció no és necessària per fer que la derivació convergeixi: els exemples de b. violen doncs el *Last Resort Principle*.

Així doncs, la postulació que el cas datiu assignat al causat és fruit d'una 'regla d'última opció' -motivada tant des d'un punt de vista empíric com teòric- i l'existència de principis d'economia, en concret del *Last Resort Principle* -motivats independent de les CC- expliquen el peculiar comportament del cas datiu assignat al causat en les CC transitives i la impossibilitat de trobar-lo en les CC intransitives.

4.3. Conclusions

Les conclusions d'aquest capítol es poden resumir en els següents punts:

- com ja vam veure al capítol 2, el verb complex hereta les graelles de casos de tots dos verbs i en forma una de nova sota els requeriments del CFPP; això explica tant la capacitat del verb complex d'assignar un cas acusatiu i un cas datiu com la impossibilitat de trobar CC amb més de dos SDs marcats amb cas acusatiu o datiu.- el verb complex assigna tots els casos en les CC.
- el cas acusatiu s'assigna sota adjacència, la qual cosa explica la distribució dels casos en les CC transitives.
- el cas datiu que rep el causat en les CC transitives no és un cas datiu inherent.
- el cas datiu que rep el causat en les CC s'assigna mitjançant una 'regla d'última opció' (*last resort rule*) formulada com a (119); això explica el seu peculiar comportament si el comparem amb un cas datiu inherent.
- l'aplicació de la 'regla d'última opció' queda restringida pels principis d'economia, concretament pel *Last Resort Principle*; això explica la impossibilitat de trobar causats amb cas datiu en les CC intransitives.

5. APÈNDIX

En aquest últim capítol, s'hi apleguen diversos aspectes de les CC que han anat apareixent al llarg del treball i que o bé tocaven de manera tangencial el nucli de la discussió o bé havien de ser tractats amb una extensió que n'hagués entrebancat el desenvolupament.

5.1. La pujada de clític.

Un dels aspectes més peculiars de les CC, encara que compartit amb d'altres estructures, és la pujada de clític. No pretenc aquí de solucionar el problema, la meua intenció és més modesta: voldria donar algunes idees sobre l'assumpte que poguessin aportar, si no una solució, almenys una mica de perspectiva. En primer lloc, caldria establir amb claredat de què hauria de donar compte una anàlisi adequada de la pujada de clític en les CC. Al meu entendre, el principal problema és donar compte d'aquests dos contrastos:

- (123) a. El Joan li va fer comprar patates.
 b. *El Joan va fer comprar-li patates.
- (124) a. El Joan li'n va fer comprar moltes.
 b. El Joan li va fer comprar-ne moltes.

En altres termes, hem de donar resposta a:

- (125) (A) Per què és obligatòria la pujada del clític(causat)?
 (B) Per què és opcional la pujada del clític(objecte)?

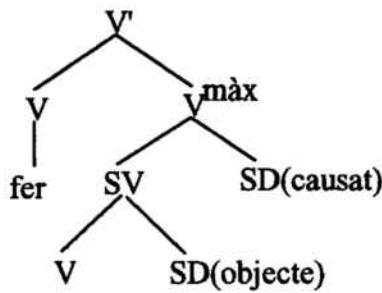
Ja hem suggerit abans (1.1.4.) que la resposta a (125(A)) s'ha de buscar en l'estructura de constituents de les CC, en concret en la posició del causat: el causat ocupa una posició des d'on no queda regit pel verb inserit, de tal manera que la cliticització del causat, entesa com a incorporació de Det, no es pot produir sobre el verb inserit, perquè es tractaria d'un moviment descendent. Sembla prou desitjable, doncs, d'explicar la mala formació de (123b) com una violació del PCB.²⁹

La resposta a (125(B)) és una mica més complexa i per respondre-la hem d'entrar més a fons en l'estructura de les CC. Recordem que l'estructura de constituents proposada per a les CC és:

(126)

---

²⁹ Aquesta anàlisi ha d'evitar una possible derivació de (123b), on el Det s'incorporés al verb inserit i després s'incorporés juntament amb el verb inserit al verb causatiu. Aquesta derivació, tot i violar el PCB, crea una representació que el satisfà, ja que des de la seva posició a dintre del verb complex, el Det regeix per antecedent les dues traces. La raó per la qual aquesta derivació no és possible no s'ha de buscar, doncs, en el PCB, sinó en (alguna versió d)el Principi del Cicle Estricte (vegeu Mascaró (1983) per a una formulació clàssica), que, segons Chomsky (1992:8-9), ha de ser incorporat a la GU tant per motius empírics com per motius teòrics.

Sembla prou clar que, donada aquesta estructura de constituents, el clíctic(causat) haurà d'experimentar sempre pujada de clíctic, però, què passa amb el clíctic(objecte)? En principi, podríem suposar que el clíctic(objecte) ha de pujar fins al verb inserit i no fins al verb causatiu. La raó és clara: el verb inserit és una posició d'aterratge més pròxima que no pas el verb causatiu i, per tant, la incorporació del clíctic(objecte) violaria el PCB segons la minimalitat relativitzada tant en la versió 'clàssica' de Rizzi (1990) com en la reformulació de Chomsky (1992; conferència a la UAB, 28 de novembre del 1992) en termes d'economia de les derivacions (vegeu la nota 2). Així doncs, la predicció seria que únicament (124b) seria bona. No obstant això la predicció és clarament incorrecta. El problema és que no hem tingut en compte un factor clau: la incorporació del verb inserit per formar un verb complex amb el verb causatiu -vegeu el cap. 2. L'anàlisi de la pujada de clíctic en les CC ha de tenir en compte la interacció d'aquests dos moviments: la incorporació del Det i la incorporació del verb inserit. Una vegada el verb inserit s'incorpora al verb causatiu per formar un verb complex, els efectes de minimalitat relativitzada desapareixen perquè tots dos verbs formen llavors una sola unitat. D'aquesta manera, la pujada del clíctic(objecte) serà perfecta si abans ha tingut lloc la incorporació del verb inserit. Així doncs, el contrast entre (124a) i (124b) deriva de l'ordre d'aplicació dels moviments: si el clíctic(objecte) s'incorpora al verb inserit abans que aquest s'hagi mogut, el clíctic no pujarà -(124b); si, pel contrari, el clíctic(objecte) s'incorpora després que el verb inserit s'hagi mogut, aleshores el clíctic pujarà -(124a).

Resulta clar que encara hi ha aspectes per explicar, per exemple, la tendència del català (i sembla que també de les llengües romàniques en general) a preferir les construccions amb pujada de clíctic.³⁰ No obstant això, no hi ha dubte que l'anàlisi proposada adés resol de manera adequada la qüestió de la pujada de clíctic en les CC i dóna suport de manera indirecta tant a l'estructura de constituents que proposo per a les CC com a la hipòtesi de la incorporació del verb inserit (vegeu el cap. 2).

³⁰ Una possible explicació seria assumir, tot seguint Uriagereka (en revisió; curs a la GISSL 1992), que els clíctics són atrets, a causa del seu caràcter fonològicament feble, per una categoria funcional més alta, concretament Focus. Frota (1992) també desenvolupa una teoria similar però assumeix de manera crucial que Focus no és una categoria sintàctica sinó fonològica.

5.2. L'ordre de mots en les CC

Hem assumit al llarg del treball que el causat es genera a la dreta del SV encapçalat pel verb inserit, però no n'hem donat un argument que ho recolzi. Mirarem de fer-ho en 'aquest apartat. Considereu els següents exemples:

- (127) a. Treballa molt el Joan.
 b. La Maria fa treballar molt el Joan.
- (128) a. John ran away.
 'Va fugir el Joan.'
 b. Mary made John run away.
 'La Maria va fer fugir el Joan.'

Resulta com a mínim sorprenent que les llengües amb inversió de subjecte permetin també l'aparició del causat a la dreta del SV, mentre que les llengües sense inversió l'hagin de generar a l'esquerra. La raó d'aquesta -diguem-ne- coincidència es fa més transparent si assumim, com hem fet anteriorment, la 'hipòtesi del subjecte intern' de Koopman i Sportiche (1991). Segons aquesta hipòtesi el subjecte no es genera a l'especificador de SFlex (assumirem per raons de simplicitat en l'exposició l'estructura oracional 'clàssica' i no pas la que divideix Flex en Conc i Temps), sinó que ho fa en una posició germana del SV i dominada immediatament per $V^{m\grave{a}x}$. El que no indiquen Koopman i Sportiche (1991) és quin ha de ser l'ordre relatiu entre el subjecte intern i el SV: assumeixen que cada llengua pot tenir el seu propi patró. La 'hipòtesi del subjecte intern' permet de tractar els exemples d'inversió de subjecte no pas com a estructures derivades per moviment del subjecte, sinó com a estructures bàsiques. En altres termes, el subjecte invertit és de fet un subjecte en la seva posició bàsica.

Tot aquest excursus be a tomb perquè ens la 'hipòtesi del subjecte intern' ens dona una resposta a les qüestions d'ordre que plantegen les CC. Considereu:

- (129) a. La Maria ha fet treballar el Joan.
 b. *La Maria ha fet el Joan treballar.
- (130) a. Maria ha fatto lavorare Gianni.
 b. *Maria ha fatto Gianni lavorare.
- (131) a. María ha hecho trabajar a Juan.
 b. *María ha hecho a Juan trabajar.
- (132) a. Marie a fait travailler Jean.

b. *Marie a fait Jean travailler.

La generació del causat a la dreta del SV en les llengües romàniques no és cap misteri si assumim (i) que el subjecte es genera a la dreta del SV (en les llengües romàniques) i (ii) que el causat és un subjecte.³¹ Cap de les dues assumpcions és estipulativa. Diversos autors han assumit de forma crucial que el subjecte es genera a la dreta del SV en les llengües romàniques (vegeu, per exemple, Bonet (1989) i Solà (1992)) i, en concret, que aquesta conclusió es podia estendre al causat (vegeu Guasti (1992) i Rosen (1989)). A més, ja hem vist al primer capítol com hi ha prou indicis per afirmar que el causat és un subjecte sintagmàtic. En resum, es plausible assumir que el causat es genera a la dreta del SV en les llengües romàniques i que ho fa perquè és un subjecte.

L'evidència empírica ens la basteixen els següents exemples (l'exemple italià és de Guasti (1992: ex. 98) i el francès, de Burzio (1986). El parèntesi de l'exemple (133c) vol indicar que l'exemple és jutjat com a gramatical o com a agramatical en funció dels parlants):

- (133) a.??El Joan ha fet escriure una carta a la seva mare a la Maria.
 b.??Paolo ha fatto portare i libri a sua moglie a Gianni.
 c.(*?)Jean a fait porter une lettre à Marie à Paul.
 d.??Juan hizo escribir una carta a su madre a María.

Deixant de banda el fet que tots aquests exemples són molt marginals, resulta molt interessant de fer notar que els parlants no dubten a l'hora de decidir quin SN és el causat: el SN més a la dreta. Això és una bona prova que el causat es genera a la dreta del SV, altrament esperaríem de trobar d'altres elements més a la dreta.

No obstant això, l'existència de contrastos com els següents planteja un problema a la hipòtesi (els exemples del francès són de Kayne (1977: cap.3 nota 9) i els de l'italià de V. Salcioli (c.p.)):

- (134) a. El Joan ha fet confiar en l'atzar a la Maria.

³¹ Hi ha dos aspectes a comentar. En primer lloc, el romanès sí que sembla generar el subjecte a l'esquerra del SV, com ens indica el següent contrast (exemples de Motapanyane (1991)):

- (i) a. A făcut mama o prájitura.
 b. *A făcut a prájitura mama.
 'Ha fet la mamà un pastís.'

En segon lloc, tot i que el francès no té inversió lliure de subjecte, hi ha prou indicis per assumir que també genera el subjecte a la dreta del SV (vegeu Friedemann (1991)).

- b. El Joan ha fet confiar la Maria en l'atzar.
- (135) a. Cela fera changer d'avis à Jean.
b. Cela fera changer Jean d'avis.
- (136) a. Fanno parlare di questo a Gianni.
b. Fanno parlare Gianni di questo.

L'explicació dels dos ordres possibles no és del tot clara. Una possible anàlisi -en la línia de Guasti (1992)- seria postular que l'ordre bàsic és el dels exemples sota a. i que els exemples de b. es deriven mitjançant el moviment del SP (*scrambling*). A Villalba (en premsa) vaig suggerir que la diferència d'ordre es devia a la possibilitat de generar lliurement el causat bé a la dreta bé a l'esquerra del SV. Aquesta possibilitat lliga amb el comportament dels quantificadors flotants (vegeu el subapartat 2.1.1.), que sembla que es poden generar a l'esquerra del SV:

- (137) Els nens veuen tots la televisió a casa seva.

Si sigui quina sigui l'anàlisi correcta, s'ha de tenir en compte que, tot i la seva posició entre el verb complex i el SP, el causat és un subjecte sintagmàtic (contra el que afirma Alsina (1991)), com ho demostra (138):

- (138) a. El Joan va fer confiar la Maria_i en si mateixa_i.
b. *El Joan_j va fer confiar la Maria en si mateix_j.

5.3. L'excorporació

Hem vist a 2.1.1. les possibilitats de moviment dels nuclis verbals a les CC. No obstant això, els següents exemples semblen contradir tota l'explicació.³²

- (139) a. Non fanno più lavorare Gianni.
b. Ils (ne) font pas travailler Jean.

³² Els exemples catalans corresponents són, segons la meua intuïció, totalment inacceptables. No obstant això, existeix variació d'un dialecte a l'altre. Concretament, oracions com la de (i) són relativament acceptables en les comarques del Bisbat de Girona:

(i) El Joan no farà pas treballar el Joan.

L'explicació d'aquestes oracions hauria de ser semblant a la proposada per a l'italià i el francès.

Per donar compte de (139), hem d'assumir, seguint Guasti (1992), que, tot i que el verb inserit i el verb causatiu formen un verb complex, el verb causatiu, gràcies al fet que selecciona morfològicament un $X\emptyset$ i no pas un X^1 (vegeu el subapartat 2.1.2. i Guasti (1992)), és capaç de moure's fora d'aquest verb complex. Concretament, les oracions de (139) tindrien la representació (simplificada) de (140):

(140) [_{Conc'} [_{Conc} [_{Temps} V_{Caus} + Temps] Conc] [_{SNeg} più/pas [_{Neg'} no [_{STemps} [_{Temps} t_{Caus} + V_{Inf}]...]]]]

El verb causatiu s'excorpora del verb complex per moure's (juntament amb Temps) fins a Conc i deixa enrere el verb inserit.

El francès (i en aquest cas també el català) ens basteix dues proves més de l'existència de l'excorporació en les CC de les llengües romàniques (els exemples del francès són de Kayne (1977: exs. (38)-(39))):

(141) a. Fera-t-il partir Marie?

b. *Fera partir-il Marie?

'Farà partir la Maria?'

(142) a. Fais-lui lire ce livre.

b. *Fais lire-lui ce livre.

'Feu-li llegir aquest llibre.'

(143) a. Feu-la venir.

b. *Feu venir-la.

Si acceptem l'anàlisi de les interrogatives totals del francès proposada per Rizzi i Roberts (1989), segons la qual el verb s'ha mogut a Comp, hem d'acceptar que el verb causatiu es pot excorporar en francès: l'aparició del verb a l'esquerra del subjecte en seria una prova. A més, si, com s'ha proposat diverses vegades (per exemple a Kayne (1991); Roberts (curs a la GISSL 1992); Uriagereka (en revisió; curs a la GISSL 1992)), l'enclisi és el resultat del moviment del verb pel damunt del clític que es troba adjuntat a una categoria funcional (Conc per a Kayne, Concl per a Roberts, Focus per a Uriagereka), aleshores l'aparició del clític entre els dos verbs a (142)-(143) seria una prova concloent de l'existència de l'excorporació en les CC.

Així doncs, hi ha prou evidència empírica per assumir que el verb causatiu es pot excorporar en les CC de les llengües romàniques. Encara està per veure, però, què és el que diferencia el francès i l'italià del català en aquest punt.

5.4. La condició d'adjacència i l'italià

L'italià presenta, un cop més, un comportament clarament diferenciat del català, el castellà i el francès respecte a la condició d'adjacència en l'assignació de cas acusatiu. Franco Benucci (c.p.), Teresa Guasti (c.p.) i Manuela Pinto (c.p.) m'indiquen que en el seu dialecte (Veneto) es dona el següent paradigma:

- (144) a. Gianni ha fatto parlare di questo Maria.
'El Joan ha fet parlar d'això la Maria.'
- b. *Gianni ha fatto parlare di questo a Maria.
'El Joan ha fet parlar d'això a la Maria.'
- c. Gianni ha fatto parlare Maria di questo.
'El Joan ha fet parlar la Maria d'això.'

Tant a l'exemple (144a) com a l'exemple (144c) el causat rep cas acusatiu, com ho demostra el següent exemple de Manuela Pinto:

- (145) Gianni la ha fatta parlare di questo.
'El Joan l'ha feta parlar d'això.'

En aquest tipus de construccions el causat es pronominalitza sempre amb el clític acusatiu *la* i, a més, concorda amb el participi, la qual cosa ens indica clarament que el causat rep cas acusatiu en tots dos casos. Per l'altra banda, V. Salcioli (c.p.) m'indica que en el seu dialecte (Toscana) es dona el següent paradigma:

- (146) a. ?Gianni ha fatto parlare di questo Maria.
b. Gianni ha fatto parlare di questo a Maria.
c. Gianni ha fatto parlare Maria di questo.
d. ?Gianni ha fatto parlare a Maria di questo.

Encara que totes quatre oracions són acceptables, (145b-c) són preferibles a (145a) i (145d), i (145b) és preferible a (145c). No assajaré de donar una explicació al peculiar comportament (dels dialectes) de l'italià respecte a la resta de llengües romàniques tractades. Deixo constància, però, de la dificultat que presenten per a la hipòtesi de l'assignació de cas acusatiu sota adjacència.

6. CONCLUSIONS

Arribats a aquest punt, és hora de fer un resum de les principals conclusions a què hem arribat al llarg d'aquest treball.

Capítol 1

- el causat c-comanda asimètricament la resta d'arguments del verb inserit, és doncs un *subjecte per a la Teoria de la X'*; com a corol·lari d'això també podem afirmar que el causat no és un SP sinó un SN.
- el causat pot controlar un PRO en estructures de control obligatori per part d'un subjecte, és doncs un *subjecte per a la Teoria del Control*
- el causat pot ser el subjecte d'un predicació secundària orientada cap al subjecte, és doncs un *subjecte per a la Teoria de la Predicació*.
- el causat satisfà els requeriments lèxics i rep el paper temàtic que el verb inserit reserva per al seu subjecte, és doncs un *subjecte per a la Teoria Temàtica*.

Capítol 2

- el verb inserit s'incorpora al verb causatiu per raons morfològiques, temporals i de cas, i tots dos formen un verb complex.
- el verb complex hereta les graelles de casos de tots dos verbs i en forma una de nova sota els requeriments del CFPP; això explica tant la capacitat del verb complex per assignar un cas acusatiu i un cas datiu com la impossibilitat de trobar CC amb més de dos SDs marcats amb cas acusatiu o datiu.

Capítol 3

- el verb causatiu selecciona una projecció verbal i no pas una oració; això explica el peculiar comportament de les CC respecte a la negació, els adverbis temporals, els auxiliars aspectuals i els modificadors oracionals.
- el verb causatiu selecciona un $V^{\text{màx}}$ com a complement.
- l'estructura de constituents de les CC és la de (99); això dóna compte dels paral·lelismes entre el causat i el subjecte vistos al capítol 1.

Capítol 4

- com s'ha vist al capítol 2, el verb complex hereta les graelles de casos de tots dos verbs i en forma una de nova sota els requeriments del CFPP; això explica tant la capacitat del verb complex d'assignar un cas acusatiu i un cas datiu com la impossibilitat de trobar CC amb més de dos SDs marcats amb cas acusatiu o datiu.- el verb complex assigna tots els casos en les CC.

- el cas acusatiu s'assigna sota adjacència, la qual cosa explica la distribució dels casos en les CC transitives.
- el cas datiu que rep el causat en les CC transitives no és un cas datiu inherent.
- el cas datiu que rep el causat en les CC s'assigna mitjançant una 'regla d'última opció' (*last resort rule*) formulada com a (119); això explica el seu peculiar comportament si el comparem amb un cas datiu inherent.
- l'aplicació de la 'regla d'última opció' queda restringida pels principis d'economia, concretament pel *Last Resort Principle*; això explica la impossibilitat de trobar causats amb cas datiu en les CC intransitives.

Cap d'aquestes conclusions es pot considerar definitiva. La lingüística teòrica és una disciplina que aspira a mantenir un esperit i un mètode científic, seria doncs incoherent, a més de dogmàtic, creure que el tema de les construccions causatives està esgotat. Resulta evident que l'autor valora positivament la seva anàlisi, altrament no hagués gosat de presentar-la als ulls del lector, però també és prou evident, almenys per a l'autor, que no és, ni de bon tros, perfecta: han quedat per resoldre massa problemes. Així doncs, l'autor no té cap pudor a l'hora de dir que no es troba totalment satisfet del producte que el lector té a les mans i que, si l'hagués començat de nou, n'hauria canviat moltes coses.

Referències

- Alsina, A. (1991) 'The Monoclausivity of Causatives: Evidence from Romance', ms. Stanford University
- Alsina, A. (1992) 'On the Argument Structure of Causatives' *Linguistic Inquiry*, 23, 517-555
- Baker, M. (1988) *Incorporation: A Theory of Grammatical Function Change*, Chicago University Press, Chicago
- Belletti, A. (1991) *Generalized Verb Movement*, ms. Université de Genève
- Bonet, E. (1989) *Postverbal Subjects in Catalan*, ms. MIT
- Bordelois, I. (1974) *The Grammar of Spanish Causative Complements*, Tesi Doctoral, MIT, Cambridge, Mass.
- Bordelois, I. (1988) 'Causatives: From the Lexicon to Syntax', *Natural Language and Linguistic Theory*, 6, 57-93
- Burzio, L. (1986) *Italian Syntax: A GB Approach*, Reidel, Dordrecht
- Chomsky, N. (1981) *Lectures on Government and Binding*, Foris, Dordrecht
- Chomsky, N. (1986) *Knowledge of Language: Its Nature, Origin and Use*, Praeger, New York
- Chomsky, N. (1992) 'A Minimalist Program for Linguistic Theory', ms. MIT
- Comrie, B. (1981) *Language Universals and Linguistic Theory*, Basil Blackwell, Oxford
- Friedemann, M.-A. (1991) *On the D-Structure Position of Subjects in French*, ms. Université de Genève
- Frota, S. (1992) 'Is Focus a Phonological Category in Portuguese', comunicació presentada a la CONSOLE 1, Utrecht
- Grimshaw, J. (1990) *Argument Structure*, The MIT Press, Cambridge, MA
- Guasti, M.T. (1992) *Causative and Perception Verbs*, Tesi Doctoral, Université de Genève
- Guéron, J. i T. Hoekstra (1988) 'Les chaînes-T et les verbes auxiliaires', *Lexique*, 7, 61-85
- Gunji, T. (1987) *Japanese Phrase Structure Grammar*, Kluwer, Dordrecht
- Johnson, K. (1991) 'Object Positions', *Natural Language and Linguistic Theory*, 9, 577-636
- Kayne, R. (1977) *Syntaxe du français*, Seuil, Paris
- Kayne, R. (1991) 'Romance Clitics, Verb Movement and PRO', *Linguistic Inquiry*, 22, 647-686
- Knecht, L. (1986) 'Lexical Causatives in Turkish' dins D. Slobin i K. Zimmer (eds.) *Studies in Turkish Linguistics*, John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia, 93-121
- Koopman, H. i D. Sportiche (1991) 'The Position of Subjects', *Lingua*, 85, 211-258
- Koster, J. (1987) *Domains and Dynasties*, Foris, Dordrecht
- Laka, I. (1990) *Negation in Syntax. On the Nature of Functional Categories and Projections*, Tesi Doctoral, MIT
- Larson, R. (1988) 'On the Double Object Construction', *Linguistic Inquiry*, 19, 335-391
- Li, Y. (1990) 'X-Binding and Verb Incorporation', *Linguistic Inquiry*, 21, 399-426
- Lloret, M.R. (1987) 'The Morphophonology of the Causative in Oromo', *Journal of African Languages and Linguistics*, 9, 141-156
- Martin, J. (1991) 'Lexical and Syntactic Aspects of Creek Causatives', *International Journal of American Linguistics*, 57, 194-229
- Mascaró, J. (1983) *La fonologia catalana i el cicle fonològic*, UAB, Bellaterra, Barcelona
- Miyagawa, S. (1986) 'Restructuring in Japanese' en T. Imai i M. Saito (eds) *Issues in Japanese Linguistics*, Foris, Dordrecht
- Motapanyane, V. (1991) *Theoretical Implications of Compementation in Romanian*, Tesi Doctoral, Université de Genève
- Pollock, J.Y. (1989) 'Verb Movement, Universal Grammar and the Structure of IP', *Linguistic Inquiry*, 20, 365-424
- Rizzi, L. (1990) *Relativized Minimality*, The MIT Press, Cambridge, Mass.

- Rizzi, L. (1991) 'Residual Verb Second and the Wh-Criterion', *Technical Reports on Formal and Computational Linguistics*, 2, Université de Genève
- Rosen, S. T. (1989) *Argument Structure and Complex Predicates*, Tesi Doctoral, Brandeis University, Waltham, Mass.
- Rouveret, A. and J.R. Vergnaud (1980) 'Specifying Reference to the Subject: French Causatives and Conditions on Representations', *Linguistic Inquiry*, 11, 97-202
- Solà, J. (1992) *Agreement and Subjects*, Tesi Doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona
- Sportiche, D. (1988) 'A Theory of Floating Quantifiers', *Linguistic Inquiry*, 19, 425-449
- Stowell, T. (1981) *Origins of Phrase Structure*, Doct. Diss., MIT, Cambridge, Mass.
- Torrego, E. (1988) 'Pronouns and Determiners. A DP Analysis of Spanish Nominals', ms. University of Massachusetts at Boston
- Uriagereka, J. (1989) 'Determiner Clitic Placement', ms. Maryland University
- Uriagereka, J. (1992) 'Some Issues of Clitic Placement in Western Romance', ms. Maryland University
- Uriagereka, J. (en revisió) *Extraction Parameters*, The MIT Press, Cambridge, Mass.
- Villalba, X. (1992) 'Incorporation, Case and Economy: A Principled Approach to Causative Constructions', comunicació presentada a la CONSOLE 1, Utrecht, apareixerà publicada als *Proceedings CONSOLE 1*
- Villalba, X. (en premsa) 'Case, Incorporation and Economy: An Approach to Causative Constructions', *Catalan Working Papers in Linguistics*, UAB, Bellaterra (Barcelona)
- Villalba, X. (en curs d'elaboració) 'Clitic Climbing in Causative Constructions', ms. UAB
- Zagona, K. (1988) *Verb Phrase Syntax*, Kluwer, Dordrecht
- Zanuttini, R. (1991) *Syntactic Properties of Sentential Negation. A Comparative Study of Romance Languages*, Tesi Doctoral, University of Pennsylvania
- Zubizarreta, M.L. (1985) 'The Relation between Morphophonology and Morphosyntax: The Case of Romance Causatives', *Linguistic Inquiry*, 16, 247-289

